

لال عیاقوت

(بلوچی بتل)

امان اللہ غازی

بلوچی اکیڈمی

عدالت روڈ کویٹہ

www.balochiacademy.org

(c) All rights are reserved

اے کتاب ۽ دُر اہیں حق گوں اکیڈمی ۽ آنت
بیدے بلوچی اکیڈمی ۽ رضاء کس ایشی ۽ مواداں چھاپ گت نہ کنت۔

لال ۽ یاقوت
(بلوچی بتل)

امان اللہ غازی

2022

ISBN# 978-969-680-161-0

نہاد: 150 کلدار

بلوچی اکیڈمی ۽ اے کتاب میراث پر ننگ پر لیس کراچی ۽ چھاپ کنائینگ ۽ شنگ کتگ۔

نامدات

ندرپہ منی آر پیس پلس
واجہ محمد صالح بالاجء ارواہء۔

vi.....	بتل، پٹے پول ۽ دیرونی
ix.....	شونگال
1.....	ا
3.....	آ
5.....	ب
11.....	پ
16.....	ت
18.....	ج
21.....	چ
23.....	ح
24.....	خ
26.....	د
36.....	ر
39.....	ز
41.....	س
44.....	ش
50.....	ص

51	ط
51	ظ
52	ع
55	غ
57	ق
59	ک
64	گ
70	ل
72	م
84	ن
89	و
95	ه
100	ی

بتل، پٹ ۽ پول ۽ دیمروئی

انسان ۽ راجمانی رہندانی پارست ۽ پہ و تازند وڑ ٹھیننگ کہ پرائی ۽ ارزانی
 ۽ ۽ ہواری ۽ درشانی ۽ مانزمانی ۽ ہم۔ انساناں راجی دڑوشم ۽ ہم رہنداں چہ کیلے
 لبزانک ۽ نام داتگ ۽ لبزانک ماں تہراں بہر کتگ۔ وتی ساچشت ۽ پولکاریاں شمار
 کنان ۽ راجاں لبزانکی تہراں زندمانی ۽ دُرانیں سُر ۽ پُر ہواریتگ انت۔ ہمہ سر ۽
 پراں کہ ارزشت ۽ معنادیے، مارالبزانکی زند کامل گندگ ۽ کسیت۔

بلوچ راج ۽ ہم پہ و تا لہتیں کساس ۽ کیلو گیشینگ ۽ لبزانکی زندمانی ماں
 تہراں بہر کتگ گوں۔ ہمیشاں چہ کیلے بتل انت کہ اے نبشتگ ۽ بنگپ انت۔ بتل
 (ماں براہوئی زبان ۽ متل) ۽ باروانویگ ۽ بازیں نبشتکاراں (گوں من ہور) ایشی ۽
 لبزی معناں عربی، اردو ۽ پارسی ۽ پدجنگ ۽ جہد کتگ۔ پہ درورڈاکٹر رمضان بامری ۽
 وتی کتاب گنج گوہر ۽ تہا نبشتگ کہ 'بتل' ۽ 'مثال' ۽ 'مثال' ۽ پدا بتل جوڑ بوتگ۔ اے لبز
 چہ عربی ۽ 'مثال' ۽ دراتگ کہ چہ بازیں پرشت ۽ پروش ۽، ۽ ادلی بدلی ۽ ماں بلوچی ۽ بتل
 بوتگ۔ عربی، پارسی ۽ اردو ۽ 'ضرب المثل' بلوچی ۽ بتل ۽ ہم معنانت۔ زبان زانتاں
 بتل ۽ توسپ چوش کتگ کہ بازیں گالرد لہتیں حاصیں ناگتی و بیل ۽ سرگوستانی سرا
 گوشگ بنت ۽ بازیں کارمرز ۽ پدمردمانی دل ۽ زبان ۽ سرانند انت۔ اے وڑیں گالرد
 بتل یا قصہ یا گوشگنتن گوشگ بنت۔ 'چوش کہ نوپٹ ۽ پولگ ۽ زبان زانتی ۽ لوٹ ۽ گرز
 وڈینگ انت، ہمیشہ نوکیں پولکاری ۽ گپ ۽ دیم ۽ کاراں کہ انوگیں پٹ ۽ پول ہے
 گوشیت کہ بلوچی زبان اندو۔ ایرانی زبانانی لڑ ۽ انت ۽ بِن ریشگی زبان میدی یا مادی
 انت، بوت کنت کہ بلوچی، کردی، پشتو، پارسی یادگے زبان ۽ بِن ریشگاں گیشینان بہ
 کن ۽، اے لبزوتی روتگاں ہمودہ پد بہ جنت ۽ وتی اصل دڑوشم ۽ گوں بلوچی کالب ۽

اٹوگ ء ہم پشت کپگ ء ثبوت ء بہ دنت۔ البت، اے تچک انت کہ بتل جوڑ بوٹنگ نا
 تہنا نکتی و نیل ء سرگوستانی سر انت، بلکہ راجی تب ء نیل، چاگردی ء راجمانی
 جاور حال، محی سماء زانت (Collective Wisdom)، ساچشتی سنج، محی پنت ء
 سو جانی سر انت ہم۔

بلوچی لبر انک ء اے (بتل) راجی میراث ء چن ء لائچ ء پٹ ء پو لکاری باز
 حد ء بوٹگ ء نوکتے دلجمی ء گوشت کنت کہ بلوچ ء وتی اے راجی میراث چنگ ء
 نز آرتگ۔ ایٹی ء شون مارا گو سنگیں 8 ء 10 سالاں چھاپ بوٹگیں جوانیں بتلی کتاباں
 چہ رسیت۔ ہاں! چوش گوٹنگ ردانت کہ دگے کس مہ کنت کہ زلورتے نہ انت۔
 زلورت ء دیمروئی و ہر وڑ ء ہر دور ء بیت۔ پدا، واجہ امان اللہ غازی ء وڑیں کو اسیں
 مردے کہ ندے دست ء بہ کنت، مردم گیشتر امید داریت ء دلماگی وڈیت کہ
 تڑیں نکان پہ وانگ ء زانگ ء دز کپت کنت۔

واجہ ء اے کتاب (لال ء یاقوت) کہ شمتے دست ء انت، آئی ء جہدانی
 برورد انت کہ راجی میراث ء گیشی ء سبب انت۔ من وٹساں کہ واجہ ء اے نیمگ ء
 خیال گور کتگ ء بلوچی اکیڈمی ء چھاپ ء شنگ ء ڈبہ زرتگ۔ چیزے گیش کنگ لوٹاں
 کہ واجہ ء بتلانی چیر ء کہ گارڈی شگل ء بتلاناں گیشینگ ء جہد کتگ، بوت بہ کنت کہ
 بازیں بتلے گیشتریں معنائے بہ کثیت، پرچہ کہ بتل ء شہار مزن انت، پراہ ء شاہرگانی ء
 وڈات کنت۔ بلتے، وانوک باند انت کہ اے آسر ء مہ ائیت کہ واجہ ء چونوئیس
 اتیں۔ ذہن آزات انت ء آئی ء پراہ ء شاہرگانی ء کس چیلنج کت نہ کنت۔ واجہ ء اے
 کارستہ کرزیت کہ ارزان تر ء لس پهم ء آوک تریں معنائے تشریح نویسیتگ ء کہ پہ
 نوک باہنداں بلائیں مککے ء پہ پھمید گان آژناگی ء۔

گڈ سرا، منی واہگ انت کہ بتل، چاچ یا چشیں لبز انکی تہراں ہم سرکار ء
 واکدار وانگی آنی (Textbooks) بہر جوڑ بہ کن انت کہ نوک باہند ء وانگ جاہانی
 نودر بر ہم چرے تہراں آژناگ ء سر پد بہ بنت۔ کتابانی چھاپ ء شنگ ء ارزشت وتی
 جاگہ ء، یلئے وانگی ءے ء کہ ہوار کنگ بیت، زبان ء دیروئی ء ہمرائی ء راجی سنج ء لس
 پہم ء مز نیں گیشی ءے بیت۔

بلوچی زبان سبز بات۔

قدیر لقمان، تربت

شونگال

بلوچی لہزنانک ء زاننکار، کواساں پہ مادری زبان ء زندگ دارگ ء داں وتی
 ساہ ء گڈی جہد ء کوششت گرتگ، بلکیں حد ء چہ گیش گرتگ۔ ہمک تہرانی تہاکار
 گرتگ۔ اے واستہ کہ ہر بلوچ وتی مادری زبان ء وانگ ء زانگ ء ہر وہد ء ہب ء بہ
 داریت۔ کہ آہر ”لال ء یاقوت“ گوہر قیمتی وانگی گوں دوئیں دستاں بزور انت بوان
 انت۔ بلے گوں ہزار بزٹن ء افسوز ء اے جبر گوشگ کپیت کہ بلوچی لہزنانک ء نبشتہ
 کارانی اے واہگ انگت ماں شتریں وڑے ء سرجم نہ بوتگ۔ عزت اکیڈمی کہ ملاعزت
 پنجگوری ء نام ء سر، 1984 ء ایرانت، پنجاہ ء گیش وانگی در کرتگ، چد ء پد واجہ حاجی
 عبدالقیوم بلوچ ء نام ء، ”عبدالقیوم پبلک لائبریری سراوان پنجگور ء، 11، اگست
 2014 ء اڈ دیگ بوت۔ بلوچی مثل و بتل بازیں کتاباں، یکے کہ پبلک لائبریری ء
 کار مستر ء کاروانی جہدانی برانت۔ اے ”لال ء یاقوت“ کہ شمشے دستان انت، چمشانک
 شماردیگی انت۔ بتل یک تہرے کہ بلوچی زبان ء زیات کار مرزبیت۔ ادبی زبان ء تہا
 گیشتر کار دیگ ء کار آہگ ء گالواراناں تامدار کنگ، گپناںاں بامعنی کنگ ء بتل سک و ش
 انت۔ گپ گپ جبر جبر ء تہابتلے گوں بیت جبر پُر معنی بیت۔ اے مثل و بتل کہ مچ
 گرتگ انت، ایشانی مول مراد زبان ء مزن شاہگان کنگ بلوچ ء بلوچی ء راشاہگان
 زبان ء شتر تر سرپد بوہگ انت۔ ایشانی تہا گیشتر مثل بتل گالوار ہوار انت۔ واجہ ڈاکٹر
 ابو یحییٰ، مولوی محمد قاسم عینی بلوچ، خارانے ء باز منت واراں کہ آئی من ء ”لال ء
 یاقوت“ نامیں وانگی ٹیکلی دات ء اے بتل تیوگ ء خارانے لہجہ ء نبشتہ انت۔ من ایشی ء
 راجو ساہ ء داشتگ ات کپگ ء بیگوہ بوہگ ء چے ر کینت کہ پشت بہ کپیت، ء واجہ ء
 پشت پد اے جبر ء سرپد بہ بنت کہ زبان گار ء بیگوہ نہ بیت۔

نوں اے ”لال ۽ یاقوت“ شمعے وانوکانی دستان انت۔ بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، عزت اکیڈمی پنجگور، بلوچستان اکیڈمی تربت، ملافازل اکیڈمی، سیدہاشمی اکیڈمی گوادر، سید ریفرنس لائبریری کراچی ایشاں تہر تہر ۽ وانگی چھاپ گرتگ۔ بلئے ”لال ۽ یاقوت“ امید انت کہ ہے اکیڈمیانی براہ بیت گوں وتی لبزانی معنی آں وتی مٹ وت بیت۔ بیست ۽ یک ۽ سال ”لال ۽ یاقوت“ ۽ سال بیت۔ درائیں بلوچ ملکی درملکی، بلکیں میان استمانی، بین المللی وانندہ ۽ بے وانندہ چہ ایشی ہر وڑاسیت ۽ نپ زورانت۔ گونڈ گونڈیں مثل، وش تب ۽ تامد اریں بتل کہ وان ۽ وشنود بے۔ ”لال ۽ یاقوت“ ۽ سرا من دیریں چن لانچ گرتگ، بلئے گیشتر گینگ ۽ نگلیکیں جاو ۽ سردکاریاں، بلائیں نزانتی ۽ بے حیالی ے بوتگ۔ خیر، ”دیر آہگ، درست آہگ۔“ مثال، سہب ۽ کہ زہگے در کئیت بیگاہ ۽ کئیت بزاں گار نہ بوتگ۔ وانوکاں گوں دز بندی کناں کہ مارا دلہڈی دینت کہ نا، بلئے وانگی ۽ مثل ۽ بتلانی کہ ردی ے ہست آئی نشان ۽ بہ دینت دانکہ آردی دیم ۽ دُور بئیت، اد ۽ من عبد القیوم پبلک لائبریری سراوان پنجگور ۽ کار مستر اعجاز جنگلی ۽ آئی سنگت عتیق اللہ، جاسم امین، طارق عمر، نعمت حسین، سجاد ساچان، صادق ناز، فہیم عباس، گہرام اما، رانا اعجاز، کاشف کریم، یوسف راہی ۽ پیر جان قاضی ایشانی باز منت ۽ گراں کہ ایشاں ہروڑیں قلمی رد بند دیگ ۽ ڈولناناں گوناپ دیگ ۽ کماہگ ۽ کمک گرتگ۔ گڈ سرا بلوچی اکیڈمی ۽ آئی کار مستر، واجہ سنگت رفیق ۽ ذاکر قادر ۽ ہم منت واراں کہ ماموبائل فون ۽ چھاپ کنگ ۽ گپ جت گڑا آئی پتہ ہمیش ات کہ زوت دیم ۽ بہ دے ات۔

امان اللہ صالح

حاجی عبد القیوم پبلک لائبریری سراوان پنجگور۔

۱

آپسری پہ خدمت گری۔ (کار کن ۷، ہزمت کن ۷ ہر کسی کار ۷ گون بے تراوت
واجبی رسیت)

ارمان پورہ نہ کنت نقصان ۷۔ (کارے کہ بوت شُت، رند ۷ ارمانی ۷ پشتومانی کاراں
سرجم کرت نہ کنت، پہ باندا ۷ بہ جیڑ)

آسپ تجیت پہ میدان، مال مانیت پہ کہدان۔ (اسپ پہ میدان، مال پہ کہدان)
اسپر پہ سگار، تازی پہ شکار۔ (سگار ۷ کہ روئے گڑا اسپر پکار بیت، تازی ۷ کار شکار انت)
اشکر پہ دپ ۷ زرت نہ بیت۔ (اشکر گرم انت پہ دپ زرت ۷ برگ نہ بیت)
الوکیں کار پُشت ۷ کمیت۔ (آکار کہ کنگی انت دیر مہ کن، بہ کن ۷، یلہ دات گڑا
یلہ بیت)

انبار پہ دان، لوگ پہ نکان۔ (امبار ۷ دان ایر کنناں، لوگ ۷ کہ بانک بیت گڑا و شحالی
انت)

اولاک ۷ پوشاک مرد ۷ عزت انت۔ (چم برداری ناوشیں گپے، چیز کہ تراوتارا بیت
کسی منت نہ لوٹیت تی شان انت)

اولی ایں سپت و سنا خدائی انت۔ (اول ستا ۷ گلا ہگ اللہ نیگ انت کہ دریں جہانانی
مالک انت)

اہتہ ہنچیں سال ء ماہ ہے کہ پڑس پہ راہے، زہگ پہ راہے۔ (ہنچو گوش انت کہ قیامت
ء نفسا، نفسی بیت، نہ پڑس زہگی بیت، نہ زہگ پڑسی ء ماسی، بلے آروچ مروچی

اول گندگ بوہگ ء انت)

اے زمانگ ء پہ مال ء بہائے کن انت سیال ء۔ (اے ہنچیں زمانگے کہ براس براس ء

پہ زر ء مال ء کوشارینیت)

اے شوانگ وپتنگ انت شپ وروچ۔ (وپتگیں مرد ء میش نرکنت)

آ

آپ ۽ سر ۽ در ۽ ڇ ۽ ڀن ۽ شپ ۽ ٻڙ مه کن۔ (چه خدائ رحمتاں ٻچ بے سامه بو، کس نہ زانت کہ کجام وهداں کائنت)

آپ ٻہ چٽ ۽ کٽڱ نہ بیت۔ (آپ ٻہ ڏول کٽڱ بیت، ٻہ چٽ کٽڱ نہ بیت، چٽ یکجا بیت بندگ بیت گڑا کٽڱ بیت)

آہی ایں کوٹ وکلات، مرد ۽ چک انت وبرات۔ (کوٹ ۽ کلات مردانی ننگ ۽ نام انت)

آبادی ٻہ آپ سیالی ٻہ لاٻ۔ (آپ بیت ہنور ہرگ بیت گڑا بہار ۽ آبادی بیت، بہار ۽ سبزگ بیت، گڑا ساہدار ۽ اولاک بیت)

آپ ٻہ مچک ۽ دم نہ بارت۔ (کسے ۽ کہ شری ۽ عادت کرتگ آوتی عادت ۽ یلہ نہ دنت، آپ ۽ کار مچک انت دم نہ بارت)

آپ ٻہ چنگ سبزگ ٻہ مچک۔ (آپ ہما وهداں بیت کہ چنگ بیت، چنگ کہ بیت آپ بیت، آپ کہ بیت نمبگ ۽ سبزگ بیت)

آپ ٻہ کور، لاٻ ٻہ غور۔ (آپ ماں کور ۽ تجیت ٻہ کور جوان انت)

آپ پہ گھنچن بُرت نہ بیت۔ (آپ تچو کیں چیزے ۽ گھنچن در کنو کیں چیزے، گھنچن
ٹنگ ٹنگ انت آئی ۽ آرت گیچگ بیت آپ برگ نہ بیت اگاں کسے گوشیت

کہ پہ گھنچن من آپ براں گڑانا ہوڈی نامے نہ انت)

آپ سنگ ۽ چوڈینت نہ کنت۔ (نیک ۽ وژدل کسی دل ۽ آزار نہ کنت، آپ کہ تچیت
وتی راہ ۽ شوہاز کنت، بلے نہ اوشتیت)

آپ ۽ سیل کن پد ۽ مان دے۔ (ہر کار ۽ کنگ ۽ ساری بہ بہم، بسوچ گڑا کار ۽ بہ کن)
آج ۽ آپ گوں وت ۽ لوڈ نہ بنت۔ (آج ۽ کار انت سوچگ آپ ۽ کار انت آج ۽
کٹنگ ایشانی سیادی ۽ سنگتی بوت نہ کنت)

آج ستر جوان انت پہ نپاد ۽ نہ بر انت۔ (آج سوچو کیں چیزے، آج ۽ پہ دار برنت،
نیکہ پہ نپاد ۽ چادر)

آرت شینگ ۽ جوڈینت نہ کنت۔ (ناتوانیں مردم ۽ گوں ہیچ بوت نہ کنت، آرت
چُشیں لچو کیں چیزے نہ انت کہ شینگ ۽ جوڑ بہ دنت)

آروس پہ آرتی، نیکہ پہ راستی۔ سانگ ۽ سور پہ آرت ۽ برنج ۽ روگن، پہ پس ۽ گوشت،
نہ کہ پہ گپ جنگ ۽ راست گوشگ)

ب

بارگہ ۽ گزند ۽ چلگ ۽ گروگ۔ (گزند ۽ جمبر کہ بیت گڑا ہنور الم بیت، ہنور کہ بیت
بارگہ انت)

بازار ۽ سوداے کن انت پٹا ۽ پیاز، بہاے نہ کن انت غیرت و میار۔ (غیرت ۽ لج
ہنچیں چیز انت کہ پہ بہانہ انت)

بان پہ بانک، مال پہ مالک۔ کمالی مرد آباد بیت مالدار بیت، بودیں جنین گس ۽ آباد کنت)
بخت ۽ عزت ۽ کپگ ۽ میل۔ (روزی کہ کیت بسم اللہ کن، ۽ عزت ۽ بہ دار)

بخت پہ دوچن زرت نہ بیت۔ (بخت چہ انسان ۽ جوڑ بوگ ۽ گوں آئی گون انت)
بخت ۽ اقبال، نہ پہ اصل انت نہ پہ کمال۔ (بخت چہ خدائی نیمگ ۽، مال اوں خدائی

نیمگ ۽، کس دلرئج مہ بیت، پہ کمال ۽ جمال نہ انت)

بخت ہر مردم ۽ گون نہ بیت۔ (عقل ہر کجا تر انصیب ۽ نہ بیت)

بخت، پہ قسمت۔ (کئی کہ بخت کجام وڑ انت آئی ۽ ہمار سیت)

بختاور نہ بیت زہر آور۔ (نیک ۽ پار سائیں مردم ۽ راپہ کسے ۽ حسد نئیت)

بد عمل ۽ قسمت ٹلی۔ (کسے کہ خرابیں کار کنت، خراب سوچیت گڑاوشی نہ گندیت)

بد کار ۽ کسے نہ بیت دوستدار۔ (بدیں مردم ۽ رانہ بیت ہمراہ)

بد عمل ۽ کار بے عمل بیت۔ (بد عملیں انسان ۽، ہیجز ۽ تہا برکت نہ بیت)

بدکاری کسی یار نہ بیت۔ (بدکار بدیں مردم کسی یار نہ بیت)

بدی، خیر نہ گندی۔ (آکہ بدیں مردے آخیر نہ گندی)

بدیں عادت نر و پھ نصیحت۔ (بدیں عادت ہما خرابی انت کہ پہ واز نصیحت نہ روت)

برادری، پہ بہتری۔ (شتر بے کردار شتر بنت گڑا براس ء دوست بیت)

براس ء پہ مالے ء گنت مہ کن۔ (مال مال بیت روت، مال ء بدل کیت بلے براس ء

بدل نئیت، پہ مالے ء براس ء دل آزار مہ کن براسی ء خراب مہ کن)

براس ء خدمت ء بے منت مہ کن۔ (کسے کہ تئی کار ء کیت خدمت کنت گڑا منتوار

بہ بو، ناشکر مہ بو)

براس ء گوہار پل ء بہار۔ (کسے ء را کہ براس گوہار آست، بزاں آئی ء راجنت آست،

براس ء گوہار پل بہار ء دروشم)

براس پہ سخا، دوست پہ وفا۔ (براس ہما بہ بیت کہ تپاک بہ بیت، براس پہ تپاکی وش

انت ء دوست ہما بہ بیت کہ آئی تہا وفا بہ بیت)

براس داری، براہ داری۔ (مردم ہما و ہداں براہ دنت کہ آئی باسک بزاں کوپک بیت

براس بیت، براہ داری بیت)

براس ء پہ مالے ء دوست ء پہ گالے ء ناراض مہ کن۔ (مال مال بیت روت، مال ء

بدل کیت، بلے براس ء بدل نئیت، براس ء پہ مال ء دل تنگ مہ کن)

براہ داریں گپ ء گال کلام اللہ انت۔ (وشیں گپ ء جبر قرآن ء کہ اللہ ء گپ آنت)

براہ داریں ہمراہ براس ء گوہار آنت۔ (در دوار ء مہروان ء جوڑے براس ء گوہار آنت)

برکت پہ ہمت، دولت پہ قسمت۔ (ہمت بیت دولت بیت، مال پہ قسمت انت)

برہ داریں گپ مرد ء برہ دار کنت۔ (شکل ء شیریں گپ مرد ء پچار انت)

بور ہما جوان انت کہ دور بزوری۔ (بورء کار مز نہیں ریک ء سفر اں روگ، بلے جوان
ہما انت کہ سفر ء آسر بہ کنت ء دور بزوریت)

بزستر باز بہ بیت لشکر نہ بیت۔ (بزء بازی رگ انت، آ لشکر نہ بیت، لشکر پہ مردم)
بزستر ٹوہ بیت پاکڈوئے بر نہ کنت۔ (بزستر بز بہ بیت بلے اشتر ء جاہ ء کارے نہ بند اں)
بز لشکر ء سردار نہ بیت۔ (لگور لشکر ء سردار بوت نہ کنت، دلیری، بہادری ء زانتکاری
پکار انت)

بلاپ لٹ ٹٹلیت۔ (بلاہ ء مصیبت پہ جاک ء کوکار نہ ٹلنت، بلاہ پہ صدقہ ء خیرات ٹلنت)
بلاپ سیل ء در اے نہ بیت۔ (بلاہ چیریں چیزے پہ چارگ ء ودی نہ کنت)
بلا، نہ لوئی کلہ۔ (مصیبت ء وباء کاینت آحال نہ دینت)

بلوچ ء مگوبد روچ۔ (بلوچ ہما بہادر، میار جلیں۔۔۔ راج انت ایشی ء مہ گوش بد روچ)
بور وکیت پہ کاش ء چرگ ء نہ ٹہیت۔ (کاش ہما بز ناکیں کاہ ءے، کاش ء پہ گڈک ء
پل ء کار مز کناں، نیکہ پہ اولاک کدیم ء)

بورء نالاں بہ خچر ء پر مہ جن۔ (بورء نال پہ بور ء انت، خچر ء بر اش نہ کناں)
بہ جنگ ء بے دل مہ بو۔ (جنگ ء تہا بز دلی تاوان دنت، و تارا بے دل مہ کن)
بہ چپ ء چو ٹیں بر اس ء دل مہ بند۔ (آبر اس کہ دھو کہ باز انت، لاپچی انت آئی پہ
اوست مہ بند)

بہ رہ ء سرا ء کور ء گور ء نپاد مہ کن۔ (راہ ء کور ہنچیں جاہ انت کہ اود ء اڈکنگی نہ انت)
پہ سہل ء سسلہ ء نیام ء غوغامہ کن۔ (آدیوان ء پتر لگیت جیر ہانی تو جیل ء گڑ اشور ء
سلہا بیت اود ء باندریں کوکار ء جاک مہ بیت، تو جیل کنگ بہ بیت)

پہ صید ء شکار ء نیام ء ہا مہ کن۔ (شکار ء کہ روئے گڑا کوکار مہ کن، شکار پہ ہاموشی ء
بیت)

بہ ہر کارء وہ ہر مارء ہلگر مہ کن۔ (بزاں ہر کارے ء تہاوت جہد بہ کن چہ مار مہ بو)
 بہار گہ پہ بہار، بہار پہ ڈگار۔ (آپ ء ہور بیت گڑا بہار گہ بیت، ڈگار پہ کشت ء
 کشار)

بیکار و فضول نہ خداوش انت نہ رسول۔ (بے کار ء ناشریں مردم ء را کس دوست نہ
 داریت)

بیگار مہ بو، بیکار مہ بو۔ (مرد پہ کار ء جہد، نیکہ دستاں بہ بند بہ بوزان پہ زان)
 بیمار ء دل ء دور مہ دئے۔ (بیمار ء حال پُرسی خدائے حال پُرسی انت، سواب انت، بیمار ء
 کرا بیمار ء دل بڈی دیاں، آئی دل ء کمزور نہ کن انت)
 بیماری کسی انتظار نہ کنت۔ (کس نہ زانت کہ کجام و ہدء بیماری کاینت، آچہ اللہ ء
 نیمگ ء)

بیماری ء غم ء دیر مہ دار۔ (آچیز کہ کسان انت چہ کسانئی آئی سرا بہ گر، بیماری بیت یا
 کہ زہگے بیت، دست ء کہ روت گڑا پشومانی کار نہ دنت)
 بیماری ء کار کسی لحاظ ء نہ کنت۔ (بیماری چہ خدائی نیمگ ء کاینت، کار چہ خدا
 بنت، اے کسی لحاظ نہ کن انت)

بیماری ء بے درمان مہ کن۔ (ہمک کار ء سرا ہما و ہدء بہ گر)
 بے براسی ناوسی، بے کسی، بے وسی۔ (کسے ء را کہ براس نیست بے وس، بے کس
 ناوس بیت، چنکس کہ مالدار بہ بئے، بلے بے براسی گران انت)
 بے برہ ایں گپ مجلس ء مردار کنت۔ (زہر ء ترندیں گپ دیوان ء حراب کنت۔
 بے پس ء نہ پیرک داریت نہ پس۔ (بے ننگیں مردم ء را کسی غیرت نہ گپت)
 بے تپاکی ہلاکی۔ (ناتپاکی وت بربادی ے، کسے کہ ناتپاک بوت گڑا آباد نہ بیت)
 بے جان بے نان بیت۔ (جان دزء جان بڈ لنگڑ بیت)

بے دین و رزق برکت نہ کنت۔ (آکہ بے دین انت آئی رزق و تھا برکت مان نہ
بیت)

بے زڑی گڑے۔ (بے زڑ و را گڑ انت، کسے وتی نہ کنت)

بے سُد پہ پنت و نصحیت و سُد نہ کنت۔ (آکہ بے سمانت، آئی و را پہ گشگ و بچ نہ
بیت)

بے سریں شہر و مہ نند۔ (آشہر کہ گوں تی تالہ و نہ ٹنیت گڑا لڈ و بارہ کن)

بے سریں کار و سر و بہ گر۔ (آکار و چیز کہ تاوان دینت آیانی سر امہلہ بہ گر کہ تاوان
دنت، آزہگے بہ بیت یا کہ نادرا ہی ے)

بے سریں مرد و نوکر مہ کن۔ (بے ننگ و بے ضمیریں مردم و نوکر مہ کن)

بے سلاح و سپر مہ کن، بے صلاح و جبر مہ کن۔ (جاہ وے کہ روئے تو شگ بہ زور،
بے سلاح و شور و، بے سریدی و زانتکاری و جبر مہ کن)

بے شایم و قول نہ بیت۔ (ہر چیز و تھا انصاف بہ بیت، بے تور و تور مہ کن وتی قیامت
و کوار مہ کن)

بے شوق و کول نہ بیت۔ (کول و کرار گوں شوق و بیت، گوں پہکیں مہر و بیت)

بے عزت و گر و بے عزت کنت۔ (بے عزت ہر جاہ بے عزت انت آنہ وتی عزت و
زانت نیکہ و گر و)

بے کاری، بے بہری۔ (کسے کہ کار نہ کنت، جہد نہ کنت بے بہر انت، پشت کپیت)

بے کاری، نپ نہ داری۔ (بے کاریں مردم، عجیز و تہانپ نہ گندیت)

بے کمال نہ سیال گندیت نہ مال۔ (بے کمال و را عجیز و پرواہ نہ بیت)

بے لوٹگ و کسی نان و مرو۔ (اگاں کسے ترا لوٹیت دعوت کنت گڑا برو، بے لوٹگ و

وتارا بے شرپ مہ کن)

بے مال مال نہ کٹیت۔ (بے جوہر، ناتوان بچ کر ت نہ کنت گڑ مال، کجاچہ کٹیت)
 بے مال، راسیال نہ بیت۔ (بے مال، گریب، کس وتی سیال نہ کنت، دنیا لالچی انت)
 بے مالی بد حالی۔ (آئی، کہ مال نہ بوت بزاں بچ نہ بوت، بد حالی انت)
 بے مالی بد حالی۔ (مال کہ نہ بوت بد حال بے)

بے میاری پہ بلوچ، نبرازی۔ (بلوچ میار جلیس ننگ داریں راجے آئی واسٹہ بے
 میاری عیب انت)

بے میار، راپیر نبی۔ (بے لچ، ننگ، درور آپ، لکیر کشگ)
 بے نان بے ایمان بیت۔ (بے ایمان بے نان بیت)

بے نمازی بے روزی، تنگ نمازی تنگ روزی۔ (کسے، تھا کہ دین نہ بیت، نماز نہ
 کنت گڑ آئی کر روزی نیت تنگ بیت)

بے واہگ، ہمسانگ مہ بو۔ (آج کسے، چہ تمہا نہ گندے، واہشت نہ گندے و تارا بے
 شرپ مہ کن پہ آئی مرہ، بے واہگیں مردم، ہمسانگی اوں وش نہ انت)
 بے واہگ پہ گلگ، جوان نہ بیت۔ (آ کہ بے واہگ، نامیت انت آج آئی، گلگ
 کنگ بے نپ انت)

بے وفانہی سپا۔ (غدار، دھوکہ باز، چیر نہ بنت پارسا)
 بے وفانگندی نپ۔ (آ مردم کہ دغا باز انت بے وفانہی آ، چیر سیت، نپ نہ
 گندیت)

بے ہمتی، بد قسمتی۔ (کسے کہ جہد نہ کنت، ہمت نہ کنت گڑ اشومی کجام بہ بیت)

پات پہ ہر ماگ۔ (پات چہ دا زء پٹس ء جوڑ بیت، آئی تہا ہر ماگ مان کن انت، بزاں
 ہر ماگ کہ بیت گڑا پات جوڑ کن انت، گو سنگیں زما نگ ء پیریناں پات
 گو پتنگ ہر ماگ مان کرتگ، اے نوکیں نسل اول ء پات ء نہ زانت، اگاں
 زانت ء گڑا آئی گو پگ ء نہ زانت، پر چا کہ مرچاں ہر ماگ ماں آرتی ء شکر ء
 پلا سٹک ء ڈبہ آئی تہا مان کنگ بو ہگ ء انت پات نیست، بُوت کنت جاہے
 جاہے پات بہ بیت)

پازوار، پہ پادگ۔ (پادگ کہ بیت گڑا ہر چیز کرت کن ء، پادء کرت کن ء،
 جاہے سُت کن ء)

پاگ ستر لینگر ڈے بہ بیت پر پڑ ء نہ رو پنت۔ (پاگ بلوچ ء پجار ء ننگ انت، بگندے
 کو ہن بہ بیت بے رو پگ ء جاہ کار مرزے نہ کنناں)

پاگ ء بہ کوش ء سرا، کوش ء بہ پاگ ء سر ء ایرمہ کن۔ (پاگ سر ء کنگی چیزے، کوش
 پادء کنگی چیزے، ہر چیز وتی جاہ ء)

پتنوس بے پوش ء برہ نہ دنت۔ (پتنوس یا ترشت بے پل ء شوشنگ ء بے براہ
 انت، آئی جلوہ ہی گوں رنگ ء پوش ء انت، ہمے پیم ء بے عزت ء بے سنگیں

پنجرہ گوات مردہء جہل کنت۔ (پورتہء چیرتی مردمء رابے شرپ کنت)
 پدکپوک سروگ نہ بیت۔ (بے جوہرہء نابود پشت کپ انت سروگی کرت نہ کناں)
 پدگروک نام نہ کثیت۔ (بے زانتہء پشت کپوک بے نام بنت نام نہ کٹ انت)
 پدگروک، پداکپیت۔ (آکہ لالچہء ضد کنت گڑا پشت کپیت دیمہ نہ روت)
 پد، پہ پدین۔ (کسےء پشت در دپشت کجام وڑا بوتگاں آباد یا بزرگ، گڑا آہانی آؤ کیں
 نسل ہماوڑ بنت دانکہ چنکس پشت بہ روت)

پر شنگیں کمان کار نہ دنت۔ (آکہ بے جوہرہ بے کار انت آکارہء نیت)
 پڑو کیں جن شہ جنہء گندہ ترانت۔ (آجن کہ فسادی انت دغانت چہ آجنہ بے
 جنی گہتر انت)

پڑوری، شہ زوری۔ (جوانہ بلد بے گڑا پڑور بے، زوراک بے)
 پڑول ہرچہء دولت و بد پہریزہ صحت نہ مانیت۔ (بے پروائی پکیر کنت، ہما کہ دپ نہ
 پہلیت نادرہ بیت)

پسہء ماس ستر پیرہ بے واک بہ بنت سر اش بیزار نہ بنت۔ (ماس پس جنت انت، آ
 کہ پیر بنت آہانی خدمت کنگ فرض انت)
 پس پہ دنگ، ہینزک پہ جنگ۔ (پسہء راکہ ماہگ بیت گڑا، پسے، ہینزک کہ منگ
 بیت گڑا نیمگہء بور)

پس پہ شوانگ۔ (ہر چیزہء را مسترہء سروگ لوطیت)
 پسادی مراد نہ گندیت۔ (آ مردم کہ پساد کناں آہہ مراد نہ گندیت)
 پس پہ ڈگار۔ (کسےء چے چیزے گندے برو، ڈگار کہ جوان بیت گڑا پسل دنت)
 پٹی پہ رنگہء پلنگ نہ بیت۔ (پہ دپہء ڈاڈارگہء کس بہادر نہ بیت، دل لوطیت)

پُٹی پہ منگ ۽ گرگ ۽ ستر چالاک بہ بیت آسک ۽ شکار ۽ نہ برنت۔ (ہر کس وتی کار ۽، کس کستی کار ۽ کرت نہ کنت)

پٹی گوں پلنگ ۽ تنگ بیت۔ (ہر کس وتی جاہ ۽، ہر کس وتی کارے)

پکر پہ زانت ۽ پهم۔ (زانت ۽ زانشت بیت گڑا پکر بیت دیم ۽ روت)

پگ ستر ٹوہ بیت اشکر نہ بیت۔ (اشکر چہ گڑ ۽ تاگز ۽ جوڑ بیت، چہ پگ ۽ جوڑ نہ بیت، پگ ستر باز بہ بنت)

پل پہ بو ۽ رنگ، جن پہ اخلاق ۽ سنگ۔ (پل ۽ زیبائی ۽ کار بوانت، جن ۽ را کہ کردار نہ بوت سنگینی نہ بوت بہ زان پہ آئی بچ نہ منت)

پل پہ بو کنگ ۽ ہلاس نہ بیت۔ (پہ گنگ ۽ کسی عزت نہ روت، پہ چارگ ۽ کسی حیاہ نہ روت)

پل ستر جوان انت پہ چم ۽ پل نہ لوٹ انت۔ (پل ۽ پہ زیبائی ۽ وشبو ہی کش انت، کس چم ۽ مان نہ کنت)

پل ۽ بو وتی نام ۽ وت گوشت۔ (ہر کس گوں وتی کرد ۽ پچارگ بیت)

پنت، نادان ۽ چون کنت۔ (پنت پہ ہما مردم ۽ کہ آئی ۽ تہاپنت زورگ ۽ سنج مان بہ بیت، نادان ۽ را چون کنت کہ آئی ۽ تہاپنت زورگ ۽ سنج ۽ ہب مان نیست)

پو جین پہ تیشگ، کار پہ پیشگ۔ (جلد بازی شیتان ۽ کار انت، کار ۽ کنگ ۽ ساری سمج ۽ سوچ کنگ شریں کار دیم ۽ روت)

پوشاک، پہ پوشگ۔ (پوشاک ۽ پوش انت)

پولات بہ روچ ۽ دارگ ۽ آپ نہ بیت۔ (پولات ڈڈ ۽ سکت انت، آئی ۽ آج آپ کنت نیکہ آپ)

پہ خیرء کارء دیرمہ کن۔ (کجا کہ نیکیں کارے یا شتریں کارے بوہگ ء گڑا دیرمہ کن
گامے دیم ء بہ رو)

پہ ریک ء سراکلات نہ بیت۔ (ریک بُروک ء گوات ء بروکیں چیزے، ریک ء سرا
کلات بندگ ناہوڈی ے)

پہ کارء کاہل مہ بو۔ (وتی کارء تہا جان دژمہ بو، کاہلی تاوان دنت مردء)
پہ کمزات ء زحمت مہ کن۔ (آکہ نابودء جان دژانت پہ آئی جہدمہ کن)
پہ گپامہ بوہپا۔ (پہ گپ کنگ ء مہ ترس بہ جن حقین ء بہ جن)
پہ گنوک ء دل جنوک ء مبند۔ (ہر کس ء را اللہ ء عقل داتگ کس کسی کارء کرت نہ
کنت)

پہ مشک ء تیلانک دیگ ء کور سر نہ گیپت۔ (پہ دروگین تو سیپ ء کس راستگونہ بیت)
پہ ناکس ء محبت مہ کن۔ (مہرگوں ہما مردم ء بہ کن کہ مہروان انت، کمزات ء گول
مہر مہ کن، آمہر ء بستار ء نہ زانت)

پہ نادان ء دپ فرمان ء دل ء جم مہ کن۔ (پہ کس ء وتی کارء یلہ مہ کن، وتی کارء وت
کن ء گڑا دلجم بے)

پہ نیستی ء سُست ء ہستی ء مست مہ بو۔ (از گاری ء نیز گاری خدائے نیامتاں، ہست شگر
بہ گر، نیست اول شگر بہ گر، ہست مست مہ بو، زنگ دیر نہ کنت)

پہ ہر کارء عقل ء سوچ کن نہ کہ دل ء۔ (کارے ء کنگ ء ساری دل ء گپاں مہ زور
عقل ء کار بہ گر ء بسوچ)

پیتاپ پہ زمستان۔ (زمستان ء پیتاپ کہ بیت گڑا زمستان ء پیتاپ وش بیت)
پیری فقیری ے۔ (پیری ء ہیچ کس ہیچ کرت نہ کنت کپتہ کار بیت، بزاں ہما پکیری
انت لٹ ء دست کن)

پیری، زہیری۔ (پیریناں دگہ کار نہ بیت تگ ء تاج کرت نہ کناں نشنگاں کہنیں

یاتاں گیر کاراں الہان اش کناں وتی دل ء سہڑیناں)

پیش ء بلوچ گشت انت بہ کوہ ء تلاراں، انا ماڑی ء بندن بہ شہراں۔ (پہ بلوچاں شہر ء

کوہ ء مانا یک انت، مرچی بلوچاں کوہ ء تلاریل کرتگ انت شہر ء ماڑی بندگ

ء انت)

پیش ء بلوچاں بست کوہ ء کلات انا سر بہ سر بندن بادگیر ء محلات۔ مال دار ء امیراں

بستگ ماں شہر ء سر بہ سر بادگیر ء قلات بلے کوہ بلوچانی کوہ است بادگیر ء

قلات)

پیش ء بلوچ تہتگ انت شپ ء روج۔ (پیش ء بلوچ شپ جاہ ء روج جاہ بوتگ انت

بلے حیاہ، عزت، ننگ ہر نیمگ ء بوتگ)

پیل ء پدول، نہ خداوش نہ رسول۔ (بدیں کرد ء بدیں پیل نہ خدا دوست بیت نیکہ

رسول ء را)

پیل و پدول ہر کس ء کنت ملول۔ (گوں ہر کس ء دھو کہ ء دروگ کن ءے ایشی بدل

ار اثر مندگ کنت)

ت

تاج پہ راج۔ (ہماراج کہ دیروی کنت آنمیران ء نامدار بیت)

تازی پہ کپ ء ورنہ پہ چپ ء درست بیت۔ (تازی ہما شکاری کچک انت کہ پہ

سراپگ ء دڑک ء پجارگ بیت، ورنہ گوں چپ ء تگال زانگ بیت)

تاوان پہ ٹوان۔ (کار ء بار ء تہانپ ء نفس بیت، بلے سگ ہما مردم کنت کہ گماہی

سگ ء طاقت بے بیت)

تبر، پہ دستگ، نیمگ پہ بستگ۔ (تبر بے دستگ ء کار ء نئیت، نیمگ ہما و ہداں کہ بیت

بستگ بیت)

تپاک پہ لٹ ء چماک نہ بیت۔ (تپاکی گوں مہر ء محبت ء یک دومی ء بکشگ ء بیت، نیکہ

پہ جنگ ء پساد)

تخت پہ بخت۔ (راج ء دل ء کہ جاگہ کن ءے گڑ اراج ء سروگ بے)

تخت ء بخت، نہ پہ عقل ء انت نہ پہ دلیل۔ (چیزے کہ خدا بہ کنت، آنہ پہ عقل

انت نیکہ پہ دلیل)

ترقی، پہ ہمت۔ (ہمت بیت، جہد بیت گڑ اترقی وت کیت)

ترس کمان جنگ نہ کنت۔ (آچیز کہ کار ء نئیت گڑ آئی ء کار مرز مہ کن ء و تاراتاوان

مہ دے)

تر مرد ء چانک انت۔ (ہر کار ء ہر کس کرت نہ کنت)

تتر بہیاء گہ گیر کنت۔ (شگان نابودء را اثر کنت)
 توپک پہ توپکی۔ (توپک ۽ جنگ ۽ توپک جنوک لوٹیت)
 توپک، پہ توپ چین۔ (توپک ۽ توپک جنوک جنت، نیکہ بے دل)
 تول ۽ کیل، نہ ٹہیت پہ مکر ۽ پیل۔ (تول ۽ کیل ۽ تھا انساپ لوٹیت، آئی تھا مکر ۽ پیل مہ
 بیت کہ قیامت ۽ جست بیت)

تولگ ہر چند زار بہ جنت پتار پہ رگ ۽ رحم نہ کنت۔ (تولگ چنکس کہ زار بہ جنت
 کو کار بہ کنت دست بہ بندیت بلے پتار ۽ رازگ نہ بیت پہ رگ ۽ ورگ ۽)
 توم پہ کشان۔ (توم ۽ کش ۽ گڑا کشار بیت)
 تہار دیم ۽ دست ۽ دپ تہل انت۔ (بدیں مردم ہر جاہ بد انت، آئی، ہجیز ۽ را حیر
 نیست)

تہار دیم ۽ دل تہار انت۔ (آ انسان کہ چہ دل ۽ حسد کنت آئی دیم تہار بیت)
 تہلیں جبر پہ شکر وش نہ بیت۔ (جبر چہ و شیں زبان ۽ بیت، زبان کہ وش بیت گڑا
 و شیں جبر، بزاں ہما زبان شیر ۽ جہان گیر)
 تہلیں گپ شکر ۽ ہم تہل کنت۔ (بے تام ۽ تہلیں مردم ہر جاہ بے تہلی کنت ۽
 دیوان ۽ خراب کنت)

تیر ۽ جاہ ۽ تیر نہ گپت۔ (تیر وتی جاہ ۽ تیر وتی جاہ ۽)

ج

جان پہ نان۔ (جان کہ بیت گڑانان بیت)
 جاہلیں ہمہء کاہلیں کاسد۔ (ہمراہ کہ جاہل بوت گڑا، چیزء تہا آسری نیت ء کا صد کہ
 جان دڑ بوت ہچ کار نہ بنت سرجم)

جفاکشی نپ ءوشی۔ (کسے کہ جہد ء چپا کنت الم ء سیت ءوشی گندیت)
 جریت پہ جگر انت، نہ پہ لشکر۔ (دل کہ مزن بیت نہ ترسی بیت گڑا لشکر ہچ نہ انت)
 جگ، پہ جگلو، شاہتر، پہ گٹ ء گلو۔ (پہ مرگ ء شکار ء شکاری لوٹیت، گشندہ ء راوش
 گٹی لوٹیت)

جمبر ہما جوان انت کہ ہور کن انت۔ (ہما مردم یا چیز شتر انت کہ کار ء کیت، جمبر ء کار
 ہور کنگ ہما کہ جوان بہ بیت)

جمبر بہ شپ ء ساہگ نہ کنت۔ (ساہگ روچ ء جوڑ بیت، شپ وت چہ وتی تہاری ء
 ساہگ انت، جمبر شپ ء ساہگ نہ کنت)

جن اگر جن ے بہ بیت زہگ مرد بنت۔ (زہگ ء اولی در سگاہ ماس ء گٹ انت، ماس
 ماسے بیت گڑا زہگ زہگے بیت)

جن پکن دل مہ جن۔ (کارے کہ کن ءے گڑا دیر مہ کن کار ء بہ کن دل مہ جن، جن
 ء کہ گرے گڑا جن ء گرگ ء دل مہ جن)

جن پہ چُفے ۽ ۽ سنگ پہ اُفے ۽ دور نہ بیت۔ (بزاں جٹی گنوک پہ اُفے ۽ ۽

چُفے ۽، بلائیں سنگے پہ اُفے ۽ دور نہ بیت)

جن پہ لوگ، آج پہ پوگ۔ (پہ لوگ ۽ لوگ ۽ دارگ ۽ بلدیں جنین پکار انت ۽ آج ۽

رادار)

جن پہ مرد، مرد پہ جن۔ (جن ۽ ر امر د ۽ حاجت انت، مرد ۽ ر اجن ۽،)

جن ستر دوست انت شہ ماس ۽ بالانہ انت۔ (ہر کسی وتی بستار ۽ دوستی ۽، ماس ۽ وتی

۽ جن ۽ وتی)

جن ہر چینکہ پیر بہ بیت بدلے نہ کن انت۔ (جن ۽ جو دووت مہ وتازند شتریں ہمسفر

انت داں موت، بدلی چیز نہ انت)

جن ہما جوان انت کہ پر بر بہ بیت۔ (جن ہما جوان انت کہ حبر زور بہ بیت، پر چاکہ

جن شتر بیت گڑ ازندگی تاہیر دنت، گس ۽ آبادی ۽ بربادی جن انت، چہ

نابودیں جن ۽ حرے گہتر انت)

جن ۽ زیور حسن انت۔ (جن چنکس کہ زیبا بہ بیت اگاں بے کرد بوت گڑا بے مانا)

جن ۽ نان گوں مرد ۽، مرد ۽ نام گوں جن بندوک انت۔ (مرد بیچارگ مڑوری کنت

جنین ۽ تیوگیں واہشتاں پیلو کنت، بلے جنین ۽ حق ہمیش انت کہ وتی حیاہ ۽

آبرو ۽ بہ پھریزیت)

جنگ پہ ٹمپنگ۔ (پہ جنگ ۽ ہاترا بہادری ۽ لشکر پکار انت، لشکر ۽ را سلاح لوٹیت، بے

سلاح ۽ جنگ ۽ روگ پوکی ۽)

جنگ پہ جزبہ، سہل پہ دلاساں۔ (دانکہ جذبات گوں نہ بیت جنگ نہ بیت، جنگ

گوں جو انمردی ۽)

جنگ پہ سِلہ، کار پہ سِلہ۔ (بے سلاح ء جنگ نہ بیت، بے شور ء سلاح ء کار ء مہ کن)

جنگ مرد ء سنگ ء کم کنت۔ (دڑمنے ء راجنگ لوٹ ءے گڑا پہ زبان ء شیر ی ء قلم پہ
بہ جن، جنگ پساء ء پشت بربادی انت)

جنگ، جنانی، کارے نہ انت۔ (جنگ ہر وہداں مردین کن انت، جنین گسانی بانک
انت، جنینانی کارے نہ انت)

جو پہ چمگ، بانک پہ دوگ۔ (جو ء راچمگ ء سپاہی لوٹیت، بانک پہ عزت ء شان بہ
بیت)

جوانیں اولاک ہما انت کہ دست بہ کپیت۔ (جوانی ء شڑی شڑیں چیزے، مستریں
جوانی ہما انت کہ ہر کسی کار ء بیا)

جوانیں تام ء خوارک پہ وس ء واک۔ (وردن ہماوش انت کہ آئی تہاتی محنت بہ بیت،
محنت ء ہر چیز ء تام وش بیت)

جوانین نریان، سوار لوٹیت ء میدان۔ (جنگ ہما مرد کنت کہ آیاناں دل بیت، بہادر
بنت، میدان ء نریان پہ بہادریں مرد)

جُوہان، پہ ہوشگ۔ (ملک آباد بنت، ہوشگ بیت گڑا، جُوہان بیت)
جھوک گنوک ء پوٹو انت۔ (بزدل ء لگور ء راہچ خیر نیست)

جی پہ جن ء، نہ پہ گندہ جن ء۔ (بے جنی ۶ سنکسیں گپے نہ انت، اگاں جن بدکار بوت
گڑا مزنیں گپے)

بج

چاپ پہ سیریں لاپ۔ (کمال، کمال بود بیت گڑاشان و ش انت)
 چاپ، پہ ہور کیں لاپ نہ بیت۔ (ہور کین ء حالی نیں لاپ ء بیچ بوت نہ کنت)
 چڑک ء جنگ نہ بیت۔ (چڑک بزاں لانگی یا چادر اگاں کسے چرک بندیت بازیں جاہ ء
 آئی سر امانڈ کن انت ء آئی ء چرکی گوش انت، جنگ راجانی ننگ ء ناموس
 انت اگاں کسے جنگ ء چڑک بہ بندیت ء جنگ بہ کنت گڑا چرک لگشت
 کنت ء ننگ ء ناموس پامال بیت۔ بہ زان جنگ ء ہاتر اسلہ ء جنگی از باب پکار
 انت چرک نا، ہمے واستہ پہ ملنڈ گوش انت کہ "چرک ء جنگ نہ بیت")

چم جو سلی بے حاصلی۔ (چم جہل ء بیچ دست نہ کپیت، بے شرپ بیت)
 چم چہ سیل ء سیر نہ کنت۔ (چم ء کار سیل کنگ ء چارگ انت دانکہ کور نہ بوتگ آدم نہ
 بارت آچاریت)

چمے کہ کافی بہ بیت پہ بروانکان برہ دار نہ بیت۔ (بدکار کہ چنکس زیبا بہ بیت، آئی کار
 کہ چنکس شر بہ بنت بلے آچہ وتی بدیں عادت ء مجبور انت، ظاہری زیبائی کار
 نہ دنت)

چمے ء را کہ دیدگ مہ بیت، ٹیلگے گار بیت۔ (آزانت ء زانشت بیچ کار ء نیت کہ
 آئی چے کس سیت ء نپ زرت مہ کنت)

چوٹ ء راست ء آپ ء آج گوں وت ء نہ ٹہہ انت۔ (ہمک کار وتی جاہ ء ہماوڑ رد ء بند
 انت ء ہر چیز ء چپ ہست)

چوٹیں تیر بہ کمان ء کار نہ دنت۔ (تیر کہ چوٹ بیت گڑا کمان ء نہ روت، کار ء نئیت)
 چوکی پہ چینک۔ (چوکی ء کہ چینک دیئے گڑا چوکی مزن بیت ر دیت)
 چیزے ہر چینکے ناکارگ بہ بیت بے کار نہ بیت۔ (خدا ء ہر چیز ناکارگ نہ انت الم
 چیزے نہ چیزے کار دنت)

ح

حاکم پہ حق۔ (حاکم ہمانت کہ عدل و انصاف بہ کنت)

جرمہ زور فیض نزوری۔ (جرمہ زورگ خرابیں عادتے)

حدء آج پہ آپ و کشگ نہ بیت۔ (ضدء حسد کنگ سلین کارے)

حدء آج شہ کدء آج و گندہ ترانت۔ (حسد ہما آج انت کہ ہج کشگ نہ بیت تء

ہشک و سوچیت پُر کنت، حسدی و را عمر نہ بیت پہ وت)

حُسن و زیور حیا انت۔ (جن و را کہ حیاہ بوت آچہ سہر و تلاء و شر ترانت)

حکم و داد، نہ چلی پہ دھو کہ و پساد۔ (ہج کار پہ ریپ و غداری نہ بیت پہ پساد نہ بیت،

دانکد پہ ریپ و پساد زندگی کن و)

حکومت پہ حکمت۔ (حکمت بیت گڑا حکومت جوان بیت)

خ

خدا گردوک ۽ عقل گردیت۔ (آ کہ چه خدائ دور بیت، آئی عقل ہم روت)
 خدا گردوک شہ ہر کسی دل ۽ گردی۔ (آ کس کہ چه خدائ خدائ دین ۽ دور انت آ چه
 ہر کسی دل ۽ چماں گردیت)

خدا ہما نر ادنت کہ پہ خدا بہ دنت۔ (ہما کہ دست چچ انت داد دہشت دنت آئی روزی
 شاہگان انت)

خدائی پرمان بہ سر ۽ چمان۔ (چیزے کہ چه خدائ نیمگ ۽ بیت، چے کہ خدائ گشتنگ
 سر ۽ چم قبول انت)

خدائی دوست، ہر کسی دوست۔ (آ کہ خدادوستیں مردے آئی ۽ ہر کس دوست
 داریت)

خرچ پہ کچ۔ (ہر چیز ۽ وتی کچ ۽ کسا سے است، فضول خرچی گناہ انت)
 خوار بہ ہر کسی، دیم ۽ تہار۔ (خواریں مردم ۽ راکس و تیگی نہ کنت)
 خوار ہر کس شر بیزار۔ (خواریں مردم ۽ چه ہر کس بیزار بیت ۽ آوت ہم چه و تابیزار
 بیت)

خوراک، پہ تپاک۔ (لوگانی تہا تپا کی بیت گڑا برکت کیت روزی ۽ تہا)
 خوراک ۽ باکی ۽ پہ مہمان ۽ ایر مہ کن۔ (مہمان خدائی انت آیانناں شرپ بہ دے)

خیالِ زن بہ پلہء چادر۔ (چادر، پوشاک زالبولء ننگء عزتِ انت)

خیرء کارشہ ناخیرء نیت۔ (شریٰ چہ شریں مردماں پیداگ بیت، چہ خرابینء نا)
خیر خواہانت کہ شائی خیرے بگندے۔ (دوست ہمانت کہ تئی شریء بہ جیڑیت)
خیر خواہی دل جائی۔ (خیر خواہ دلاں جاہ کنت)

خیر کار خیر گندیت۔ (جوان کردارء جوان سوچ سوچ مند بیت)
خیر کن ہے، خیر چن ہے۔ (شریٰ کن ہے ہر کس گوں تو شتر بیت گڑا شری گندے)
خیرات بے خیر نہ بیت۔ (گون نیکیں نیتء کارے کن ہے، چیزے دے بے مزنہ
بیت، آخیرات کہ گوں نیک نیتء دیگ بہ بیت آئی تہا خیر مان بیت)

د

دادء دہشت، حورء بہشت۔ (امروزء داد دہشت دئے نیکیء سواب کن ءے گڑا
قیامتء جنتء حورانی مراداں گندئے)

دار پہ ٹپک ء راست نہ بیت۔ (پہ نرمیء صبر وتی کارء بہ کن، پہ اشاپ ہچ کارے شر نہ
بیت)

دار پہ دپ ء آہن نہ بیت۔ (ہر کس وتی دل ء بادشاہے بلے بودمان بہ بیت، ہشکیں
چرتی نا)

دار گوں تندورء پادار نہ بیت۔ (دار ء آج ء دوستی نہ بیت، ء تندور ہما امروزی جہنم
انت کہ آئی تہاتر ء ہشک منت نہ کنت، آج ء کار سوچگ انت دار تندورء
تہارک ات نہ کنت)

دام پہ رسگ۔ (ہر کس پہ دیم ماہیگ گروک بوتیں آہی دام پہ ماہیگ ء شت ہے
واستہ گوشاں کہ دام پہ رسگ انت)

دانا ء بلد عقل ء نادان ء سروگ دل انت۔ (عقل ء کار بندے گڑا کامیاب بے، دل
ہنچین چیزے کہ ہرچی لوٹیت)

دانا ۽ لاپ، نادان ۽ دل کسان انت۔ (دانا و تارا پ لاپ بدن نام نہ کنت ۽ نامرد پ نہ نان
مریت و تارا بدن نام کنت، دانا گوں زانکار ی ۽ دست چکی ۽ دل ۽ مرنی ۽ زانگ
بیت، نادان ۽ رادل نہ بیت)

دانا بہ علم ۽ ہنر ۽ مشغول بیت، نادان بہ مجلس ۽ جبر ۽۔ (شیواریں انسان وتی و ہد ۽
زوال نہ کنت)

دانا پ نادان ۽ چٹاں حیوانے۔ (پ نادان ۽ ہمک شتریں مردم دلوت آنت، آشر ۽
حراب ۽ تپاوت ۽ کرت نہ کنت نہ زانت)

دانا نام ۽ ساتیت ۽ گنوک نان ۽۔ (گیرت دار پ عزت ۽ کار کنت، آئی عزت گیرت
انت، گنوک گنوک انت)

دانا ۽ سر ۽ نادان ۽ لاپ مرن بیت۔ (دانا گوں وتی عقل ۽ زانت ۽ زانگ بیت)
دانا ئیں دوست ۽ ماہریں طیب ۽ گپ ۽ دور مہ دے۔ (راستیں گپ ۽ وشیں دیواناں
یلہ مہ دے، چیا کہ دانا ئیں مردمانی کراروگ دانا ئی ے)

دانا ۽ نام مانیت، نادان ۽ نان۔ (دانا ئیں مردم بچ نہ مریت، اگاں مرتگ ہم
زندگ انت گوں کرداں، بلے نادان زندگ انت بزاں مرتگ، چہ آئی
بچ)

دفتر پ افسر افسر پ نوکر۔ (دپتر پ افسر ۽ جوڑ بیت، افسری ۽ ہاترا جہد لوٹیت، نوکری)
درد، پ دست ۽ لگا شگ ۽ درمان نہ بیت۔ (کار پ کنگ بنت، دست ہر کار ۽ شتر کنت،

پہ چارگ ۽ بچ کارے شتر نہ بیت، دردے کہ بیت آئی ۽ درمان کناں)
دروگ ۽ دراج، نہ دوستے بیت نہ راج۔ (دروگ بندوک دانکد دروگ بندی ۽ زند
گوازینیت، آئی ۽ نہ ہمراہ بیت، نہ سیال نہ راج)

دروگ ء رالوگ نہ بیت۔ (ہچ چشیں دروگ بندوک ء راکس وتی دل ء جاگہ نہ دنت
آمد ا پشت کپیت)

درہچ پہ روٹگ۔ (درچک ء راکہ روٹگ بیت گڑ ا بر دنت ء رُ دیت، ہے پیم ء زہگے ء
راکہ تر بیت دیگ بیت گڑ ازہگے بیت)

دڑی بے مڑی۔ (دڑ ستر دڑی بہ کنت مال مچج بہ کنت بلے روچے گرگ بیت، مڑ نہ
گندیت)

دڑ من ء گپ تہلگ انت۔ (دڑ من ء ہر چیز کند ہی)
دڑ مان ء شگان سگی چیزے نہ انت۔ (ہر کس پہ ننگے داریت ء عزتے، سلگ نہ بنت)

دڑ من ء دوست شہ دڑ من ء گندہ تر بیت۔ (دڑ من ء ہر چیز خراب انت)
دڑ من ء زہگ ء جن ہسا گلش مہ کن۔ (دڑ من ء، چیز ء وتی مہ کن)
دڑ من ء شہ وت زہر کن۔ (دڑ من ء سراہچ بیسہ مہ کن، زانگ نہ بیت کہ کدی وار
کنت)

دڑ من ء شیرک مہ کن۔ (دڑ من دڑ من انت نیکہ آج آئی بیم بیار ء نیکہ آئی ء ر اچار
بہ دئے ء نیکہ وت لگور بے بو)

دڑ من ء نہ ہما بونہ ہسا ہگ۔ (دڑ من دڑ من انت، گوں آئی نہ ہمرائی بیت نہ
ہسا بگی بیت)

دڑ من ء وشیں جبر ہم تبر انت۔ (دڑ من چوناہا دڑ من انت گوں دڑ من ہر کس وتی
کند ہی انت، آئی ہر چیز تیر ء تبر انت)

دڑ من ء وشیں گپ ہم کلکشنگ انت۔ (آکہ دڑ من انت آئی ہر چیز حراب انت)
دڑ من ء طعنہ ء مڑ مہ جن۔ (دڑ من کہ دڑ من انت آئی ء یلہ کن ہچ مہ گوش)

دڑ من ء گس ء واداں مہ کن۔ (دڑ من کہ دڑ من انت گڑا آئی ہچ کار ء کار مہ دار)

دژ من ۽ ملڪ ۽ مال بل ڪه بنت زوال۔ (دژ من وادژ من انت آئی مُرگ ۽ گڏی
کن، آئی ۽ بل ڪه زوال بیت، آئی هر چیز)

دعویٰ په دلیل۔ (هما کار ۽ هما گپ ۽ را وزن بیت ڪه آئی گواه است)

دعویٰ په گواه۔ (هر چیز ۽ تنها هر کار ۽ تنها گواه جوڑ به کن گڑ امر دلجم بئ)

دعویٰ داری زهر داری۔ (ناتپاکی بوت، دل آزاری بوت گڑ ازهری ۽ پساد بیت)

دعویٰ مردم ۽ بے نان کنت۔ (جنگ ۽ پساد مردم ۽ را ایوک ۽ تهنا کنت بے در کنت)

دکانداری په، خوش گپتاری۔ (وش لسانی جوانیں چیزے، پدا دکانداری ۽ تنها وش

زبانی بیت گڑ اداکان شتر چلیت)

دگر ۽ کار ۽ کار مه دار۔ (وتی کار ۽ به کن، دگر ۽ کار ۽ بیر ان مه کن)

دگر ۽ کوٹ ۽ کلات، پرته پنا په نبات۔ (هر کسی هر چیز وتی انت، کسی چیز کسی کار ۽

نئیت، هر کسی په وت انت)

دگر ۽ مال ۽ ۽ دگر ۽ ذال ۽ چم سک مه کن۔ (هر کس ۽ را عزتے است، دگر ۽

عزت ۽ مال ۽ وتی به په)

دگر ماس ۽ پس و تازرت نه بیت۔ (وتی ماس ۽ پ س وتی انت، دگر ۽ کسی بوت نه کننا)

دگر ۽ نام پر تو انت نه نان۔ (هر چیز کن ۽ په و تا پکن کمالی جوڑ به بو، په دگر ۽ چیز ۽

شان مه کن، دگر ۽ چیز تی بوت نه کنت)

دگر ۽ جا گاه مه نند۔ (کجام دیوان ۽ جا ه ۽ که شت ۽ کجام حالی ات هما جا ه ۽ اڏ

کن، لگت دیان مه کن مه رو)

دگر ۽ دل په دگر ۽ درد ۽ پردونه بیت۔ (بے مار شتیں مردم ۽ را پرواه نیست، هر چیز کن

۽ په وت به کن، کس کسی درد وار بوت نه کنت)

دگر ۽ نام ۽ نشان ۽ بیراں مه کن۔ (کسی تاوان ۽ بدی ۽ پشت ۽ مه کپ)

دل ۽ پد ۽ بہ گرے چاہ ۽ کپ ۽۔ (گوں دل ۽ گون مہ کپ دل ۽ گون کپ ۽
چات ۽ کپ ۽، دل ۽ ہزار واہشتاں)

دل ۽ ٹپ دراہ نہ بیت۔ (پر شتگیں دل جوڑ نہ وارت، کسی کسی حالت ۽ نہ زانت)
دل ۽ چم و دیگ نہ بنت۔ (ہما کہ تی کدر ۽ زانت ہمائی ہمراہ بہو،)
دل ۽ دوت پہ چماں گندگ نہ بیت۔ (دل ہنچیں نازر کیں شیشگے کہ پرشت نزارگ نہ
بیت)

دل ۽ زہرگ خدائی بہرگ۔ (دست چچ ۽ پراہ دلیں مردم باز کم انت کہ دست چچ
بہ بنت، اے خدائ داد انت ہر کس ۽ نسیب نہ بنت)

دل ۽ مسال برزیں اشتر انت۔ (دل کہ مزن بیت گڑا مہر شاہگان بنت، بے دلی
بز دلی انت)

دل آزاری بے بہری۔ (حسد کنوک، دل آزار کنوک پشت کپیت بے بہر بیت)
دل آزاری تباہ کاری۔ (دل کہ آزار بنت گڑا ضد بیت وت تباہی بیت)
دل پہ شور ۽ واہش کیت نہ پہ زور ۽ کوشش۔ (مہر گون دل ۽ بیت، نیکہ پہ زور)
دل پہ گپے گلپت پہ گپے ۽ چلیت۔ (دل ۽ وشی دے چو پل ۽ سر پیت ۽ پہ گپے ۽
گیمریت ۽ پر شیت)

دل پہ لاپ ۽ جد و جہد کنت۔ (امر وز ۽ ہر کس در پہ در انت پہ لاپ ۽ ہاترا)
دل پہ، دل آرام۔ (دل ہما و ہداں دل انت کہ دل ۽ را آرام بہ بیت)
دل جم ۽ کابل این مردم ضرور لگ ۽ وارت۔ (آ مردم کہ وپنگ و اب انت، بے سُد ۽
سما انت گڑا الم تاوان وارت)

دل جنوک ۽ بز دل ۽ گون فوج ۽ گون مہ کن۔ (ڈر پوک ۽ لگور ۽ فوج ۽ ہمراہی ۽ گون
مہ کن، پونج ۽ ہمراہی دل لوٹیت)

دل صبرء سیال نہ بیت۔ (دل ہر چیزء لوطیت ءمان بیت)

دل کسان بوت بالادء ٹوہی کارء نہ انت۔ (دل مزن بہ گڑاہرچی کرت کن ءے)

دل کوری پہ دار روء نہ روت۔ (کس نہ زانت کہ ظاہر کئے چون انت، باتن ء چون

انت، بلے جندء ذات ء گون ء ء گون خدء دروگ بندگ نہ بیت)

دل کہ پُہت، بالادپہیت۔ (دل کہ جم بیت، گڑادل نہ لرزیت)

دل کہ شہ دست ء شُت دوارگ نئیت۔ (دل ہنچیں چیزے کہ پرشت ء خراب

بوت گڑا دست ء نئیت)

دل گلے۔ (دل ہما گوشت انت بدن ء کہ بدن ء زندء دار مدار انت)

دل گوں صبرء ہم تنگ نہ بیت۔ (دل ہر چیز لوطیت ء گوشت، بلے سگ کنگ اوپار

کشگ مز نہیں جوہرے)

دل وتی راہ ء زوریت ء روت۔ (دل ہنچیں چیزے کہ اوپار کرت نہ کنت اگاں بہ

کنت گڑا کامیابی انت)

دل یکے دو وجہ دیگ نہ بیت۔ (پہکیں عشق تہنا گوں یکے ء بیت)

دل ء آج پہ آپ ء کشگ نہ بیت۔ (دل کہ خراب بوت، پرشت آئی جوڑورگ باز

مشکل انت)

دل ء آج ء دوت پہ آپ ء جنگ سرد نہ بیت۔ (آرد ء غم کہ دل ء انت، آپہ تسلہ ء

دل بڈی آئی آس مُرت نہ کنت)

دل ء بے لگام مہ کن۔ (ہر چیز گندے دل ء مان مہ کن ہر چیز ء تہاواہشت مہ کن،

بدیں عادتے)

دل ء خرابی بہ دیم ء درء بیت۔ (انسان چہ وتی روء پیشانی ء زانگ بیت)

دل ۽ دُوت پہ لونگ ۽ آلوخ ۽ سردنہ بیت۔ (دل کہ بازیں گم ۽ گناہاں خراب بیت،

پہ آج چیر دیگ ۽ جنجالیاں سردنہ بیت)

دل ۽ گوں عقل ۽ گوں کن، عقل ۽ دل ۽ پدامہ دئے۔ (دل ۽ واہشت بازاں، دل ۽

واہشتانی پداساری ۽ عقل ۽ کار بہ گر گڑارند ۽ کار ۽ بہ کن)

دَم ۽ در، نہ عزت بیت نہ اثر۔ (بے لگا میں مردم ۽ رانہ در بیت نہ بستار)

دنتاں پہ دنتاں مال۔ (دنتاں کہ بیت گڑا آئی بُرش یاد دنتاں مال مال ۽)

دنتاں پہ کلا جور۔ کلا جور بیت کہ دنتاں ۽ داریت)

دنیا جلیخ انت پہ شہرستانان کہ بلوچ وپنگ انت بہ قبرستان۔ (سر سبز ۽ چوں آباد

انت دنیا ۽ دگہ کچھر، افسوس کہ مدام ویران انت بلوچانی دیار)

دود ۽ رموز برگی انت۔ (ربیدگ راجانی پجّار انت، ربیدگ کہ بیگواہ بیت گڑارج

بے نشان ۽ بے نام بیت گار بیت)

دوست ۽ بہ مال ۽ ۽ اپسر ۽ بہ مال خوری ۽ ۽ مل مہ دے۔ (مال ۽ دوستی بدیں عادتے، پہ

مال ۽ دوستی کس ۽ رعادت مہ دئے)

دوست ۽ پہ وامے ۽، استادے ۽ پہ شامے ۽ آزار مہ کن۔ (استاد ۽ دوست ہما مہر واناں،

آدل آزار کنگ نہ بنت، آیاں پہ شامے ۽ یا پہ گپ ۽ کارے ۽ دل آزار مہ

کن)

دوست ۽ دعوت ۽ یلہ مہ دے۔ (دعوت ۽ قبول کنگ ثواب انت، دعوت ۽ یلہ مہ کن)

دوست ۽ کچک ہم دوست انت۔ (دوست کہ دوست بیت آئی ہر چیز دوست بیت،

”من وتی دل ۽ بنداں تئی پسانی بند جاہ ۽“، ”تئی کچکاں گوں ہورنان وراں“

دوست ۽ دژ من بہ گپ ۽ گال ۽ در ۽ بنت۔ (ہر کسی کرد آئی پجّار انت ۽ آئی سپت ۽

کنت)

دوست پہ بخت، دوستی پہ ساچگ۔ (وش بختاں و شین دوست رسیت ء آئی ء را کہ
ساجیت گڑاوش بخت انت)

دوست جبر دنت، تبر نہ جنت۔ (دوست دوست ء شڑی ء سوچیت آ کہ دوستے بہ
بیت، دوست دژ منی نہ کنت آ کہ گواچن بہ بیت)

دوست داری بلا داری۔ (خرابیں دوست تاوان دنت)
دوست داری۔ نپ داری۔ (شڑیں دوستانی دارگ نپ انت، ہر وڑیں درداں ہوار
بیت)

دوست ستر جوان انت شہ پلس ء دیم ء نہ انت۔ (سنگت سنگت انت بلے پلس پلس
انت،)

دوست ہما انت کہ تئی درداں شریک بیت۔ (دوست ہما انت کہ گوں درداں ہوار بہ
بیت سلکیاں)

دوست ہما انت کہ دل بہ لوہیت۔ (دلانی جاہ کنگ مز نین جبرے، کسے کہ دل ء جاہ
کنت مز نین کمالے)

دوست ہما انت کہ غم زورے بہ بیت۔ (جوانیں دوست ہر سکی ء وشیاں ہم کوپگ
بنت، درداں ہوار بنت)

دوست ہما جوان انت کہ زہر مہ بیت۔ (دوست ء ہر گپ دوست بیت، آ کہ زہر
کنت آ دوست گوشگ نہ بیت، مطلبی)

دوست ء آزار ء دژ من ء بیزار مہ کن۔ (دوست ہما دوزواہ انت کہ سلکیاں ہمراہ بیت،
دوست ء دل آزار مہ کن، دژ من ء یلہ بہ دئے گوں آئی یک دومہ کن)

دوست ء دوست ہم دوست بیت۔ (دوستی و شین چیزے بلے شڑیں دوست آئی بُزء
کچک ہم دوست بنت)

دوست ء دوست ء پدمہ گوش۔ (دوستی و ہنچیس و شی ءے کہ آئی ہر چیز دوست بیت،
آئی، پچیر بد گتگی نہ انت)

دوست ء شہ دوست ء بیزار مہ کن۔ (دوستانی مانا یک، یک دوستے ء را چہ دومی
دوست ء ناراض مہ کن)

دوست ء قاصد ء بے عزت مہ کن۔ (دوست براس ء دژوشم ء انت آئی ہر چیز ء
دوست بہ دار)

دوست ء کنگ شہ مال ء کنگ ء گران ترانت۔ (ہر کسی دل ء جاگہ کنگ ہر کس ء را
دوست دارگ بلائیں کارے)

دوستداری پہ دلداری، شریکداری پہ کشنداری۔ (دوستداری ء تہادلداری بیت گڑا آ
دوستی مانیت)

دوستداری پہ وفاداری۔ (دوست ہما بہ بیت کہ وفاداری بہ کنت وفادار بہ بیت)

دوستی پہ شوق انت نہ پہ مال۔ (دلانی تہا جاہ کنگ گوں مہر ء کمال ء بیت نیکہ پہ زر ء لالچ)
دوستی پہ گند ء نند۔ (مردم گری پہ رو آنت سیادی پہ رو آء مانیت)

دوستی پہ واہش۔ (دل بہ لوٹیت دوست بیت ء دژ من)

دہ داناء یک نادانے سرگردان کنت۔ (جاہل گوں وتی جاہلی ء دہ داناء رامرنیت)

دہ دوست ء یک دشمنے جنگ دنت۔ (ہر و ہدء منافقین ء شیطانیں مردم ء کار پساد پیدا
کنگ انت بلے کار ء چے پیسر پیم لوٹیت، گڑاناں ہما جنگ)

دھو کہ بے پوک ء بیت۔ (دھو کہ دیگ یا نیمراہ ء دروہگ ء ساہت ء دمان نہ لگیت)

دیگ پہ پادیک۔ (دیگے مزن بیت یا کہ کسان بے پادیک ء (کتندان) ء بے براہ
بیت)

دیگ پہ پڑاں گرم نہ بیت۔ (دیگ ء راتا گزر ادیت، پہ پڑاں لہڑ نہ وارت)

دیم روشن ء دل روشن انت۔ (خندہ دیم ء دل خندہ بیت آئی روہر و ہدیچ بیت)

دین پہ یقین۔ (دین ء بنیاد گوں سٹک ء انت)

دین ء عبادت، نان ء عزت۔ (پہ دین ء عبادت، دین ء عبادت بیت گڑا نان بیت

عزت بیت، نانے کہ بیت گڑا حلالین ء عزت ء بہ بیت)

دینداری بلہ داری۔ (دین بلائیں کارے دین ء تہا ایمانداری لوٹیت)

راج پہ رواج۔ (راج ء زبان ہما ہداں مانیت کہ آئی ء رازبان ء ر بیدگ بیت)
 راج پہ سخا، براس پہ وفا۔ (راج ہما و ہداں دی مروی کنت کہ سخا بزاں تپاک بہ بیت،
 براسداری ہما جوان انت کہ وفاداری بی بیت)
 رازدارے تو ارمہ کن۔ (رازانی دارگ شریں عادتے)
 راست آنہ انت کہ پیٹ جبر بیت۔ (راستی وت پد بیت)
 رحم شہ بے رحم ء مہ لوٹ۔ (آکہ بے رحم انت، انج آئی خیر ء ملوٹ)
 رزق ء روزی پہ روزگار چلی۔ (کسے کہ دست سرنیت جہد کنت آ بے نان نہ بیت)
 رزق ء بخت کاریت۔ (ہر کسی رزق گوں وتا انت، بخت بیت رزک بیت)
 رزق ء دروازگ درست نہ بیت۔ (اللہ ء پرزونگ شاہگان انت، زانگ نہ بیت ء بے
 امیت ہم مہ بو)

رزق پہ ہشاری گردینت نہ بیت۔ (رزق خدائی انت پہ ہنری نہ رسیت)
 رزق ہما جوان انت کہ ورگ بہ بیت۔ (ہما روزی ء برکت مان بیت کہ دست تیج بہ
 بیت)

رشتہ دار، پہ جو انیں کردار۔ (رشتہ بیت، سانگ ء سور بیت گڑا چارگ ء تپاسگ بہ
 بیت کہ کردار اش جوان بہ بنت، گڑارند ء لپساد)

رضامندی دلبندی۔ (رضامندی گوں دل ء انت، دل کہ راضی بوت گڑا دوستی ء
دلبندی بیت)

رگ پہ شوانگ۔ (ہریک راجے یا قومے ہندے ء راسروگ پکار انت، بے سروگی ء
آراج دیم ء شت نہ کنت، گڑا بے شوانگ ء رگ چون بوت کنت گڑا ہما
گرک ء میار انت)

رنگ ء شکل پہ نسل ء اسل نہ انت۔ (خدا ء وتی قدرت انت کہ کجام رنگ ء تہا کجام
دڑوشم ء کشیت)

رنگی ایں مرد، جنگ نہ کنت۔ (بے جوہر ء لگوریں مرد جنگ کرت نہ کنت گوں
بزدلی ء)

روچ ء شپ گوں وت ء یک جہ نہ بنت۔ (خدا ء کار پہ وڑ ء ڈول انت، شپ وتی جاہ ء
روچ وتی جاہ ء)

روچ پہ ات ء سرد نہ بیت۔ (کار پہ ہلو ہالو سرجم نہ بنت، روچ ء کار رثنائی دیگ گرمی
دیگ پہ اُفے ء سرد نہ بیت ء ”پہ شارے ء اول اندیم نہ بیت“)

روزی روز خور ء وت پد جنت۔ (روزی ہما مردم ء رار سیت کہ آئی جہد ء کنت پہ
شوہاز ء در کپیت)

روگن پہ نیمگ۔ (نیمگ کہ بیت گڑا روگن در کیت)
رہ پہ اولاک، ہمراہ پہ تپاک۔ (راہ ء روگ ء سفر ء اولاک پکار بیت، ہمراہ ہما کہ تپاک
ء ہمدل بہ بیت)

رہ پہ پاد ء گام، اسپ پہ سنج ء لگام۔ (کارے ء کنگ ء ہاترا جان لوٹیت، جان سلامتی
لوٹیت، اے کہ بنت گڑا ہر چیز کرت کن ءے، پادانی کار انت راہ ء روگ سنج
ء لگام پہ اسپ ء انت)

رہ پہ توشگ، توشگ پہ ہوشگ۔ (جاہے روئے گڑا بے توشگ ء مرہ، توشگ ہما
وہداں بیت کہ شتر ہوشگ بہ بیت)

رہ پہ دل جنگ، کار پہ پکر کنگ آسرنہ بیت۔ (جاہے کہ روئے گڑادل مہ جن، کارے
کہ کن ء گڑا توکل کن، پہ نندگ ء چارگ ء ہیج کارے آسرنہ بیت)
رہ پہ ہمراہ۔ (راہے یا جاہے ء کہ روئے گڑا پکار بیت)

رہ چینکہ دراج بہ بیت یلہ ء نہ کن انت۔ (پہ منز لے ء سرگپتنگ ء گڑا
آسرے بہ کن)

رہ، پہ سیل ء کار، پہ پیل آسرنہ بیت۔ (راہ گوں روگ ء ء کار گوں کنگ ء آسرنہ بیت)
ریاست بے سیاست ء نہ چلی۔ (راج ء ملک ء رار ہند لوٹیت)

ریک ء سر ء کور ء تہاگس نہ بندنت۔ (ریک ء گوات بارت ء ہور ء جمبرانی سراہہ
مہ کن کہ کجام وہد ء خدائی رحمت کاینٹ)

ریک ستر گرم بہ بیت بلے سر ء نان نہ پچنت۔ (نان ء تاپگ ء پچ آنت، پہ ریک ء
گرمی ء نان بچگ نہ بیت)

ریک ء سر ء پد ء گوات ء گد نما نیت۔ (ریک بروکیں چیزے، ریک ء سراہچیز نہ
مانیت، گوات بروکیں چیزے گوات ء سراہچیز ایر کنگ نہ بیت)

ز

زِمہ داری، بلہ داری۔ (کسے کارے کہ کرت نہ کنت گڑا آکار ءِ زمہ داری ءِ مہ کن)
 زَر ءِ بہ کیتو ءِ ماں کن نہ بہ دل ءِ۔ (زر کیتو ءِ کنگی چیزے، روت کیت، دل ءِ دوست ءِ
 مہ دار)

زَر ءِ جاہ ءِ جبر نہ گپت۔ (جبر ہما ٹپ انت کہ ہلاس نہ بیت، زر روت ءِ کیت دست ءِ
 چیز انت)

زمین داری نہ شپ، نہ روج داری۔ (زمینداری ءِ تہار روج ءِ شپ چارگ نہ بنت،
 روج ءِ کار بیت ءِ شپ ءِ ہم، بلو چانی گشگ انت زمینداری، بزاں زمین وتی
 کر اداریت، آروج بیت یا کہ شپ)

زمینداری، زرداری۔ (کسے کہ زمینداری ءِ تہا جہد کنت گڑاوشی گندیت آباد بیت)
 زہگ ءِ جنین پہ جاہ ءِ، منکین۔ (گس ءِ جاہ بیت، گڑا جنین ءِ زہگ کرت کن ءِ)
 زہگ بہ لاپ ءِ ہور بہ آپ ءِ درست بیت۔ (زلبولے ءِ را کہ زہگ بیت گڑا آئی لاپ
 پُر بیت مزن بیت، زانگ بیت کہ ایشی ءِ رازہگ انت، جمبر بیت ہور بیت
 وت آپ بیت)

زہگ پہ بندن ء بور پہ کڈن ء درست بیت۔ (زہگ گوں بندگ ء زانگ بیت، ء کجام
کہ دلو تے بہ بیت، اگاں اشر بہ بیت، حر بہ بیت، ہر کس گوں وتی کرداں
زانگ بیت)

زہگ ء زاپران، ماس ء پس ء نام و نشان۔ (زہگ ماس پسانی چیدگ انت، اگاں زہگ
شر بیت یا خراب)
زہگ ء زالبول، پیل ء پدول۔ (زالبول ہما عزت داریں چیزے کہ آئی وتی شان ء
عزتے)

زہگ ء پہ ماس ء جم ء سیل کن۔ (ماس دنیا ء ہما ہستی انت کہ چہ ماس ء کس دیم ء بوت
نہ کنت)

زہگ ء جاہ ء دگر نہ گپت۔ (ہر کسی ہر چیز وتی انت، کس کسی نہ بیت)
زہم جنگی پہ دل تنگی نبی۔ (کسے ء را کہ جوانی ء کارے کنگی بہ بیت گڑا آپہ ناراضگی ء
دل تنگی نہ بیت)

زہم ء تپنگ، پہ پجگ ء پچم۔ (زہم جنی ء تپنگ جنی پہ دل ء جگر، نیکہ پہ بیم ء لگوری)
زیادہ ایں لحاظ ء اعتبار مرد ء سر ء مال ء کنت گار۔ (چوش لحاظ ء بروسہ مہ کن کہ
دست گٹ ء بہ بنت، وتارا گار بہ کن)

زین پہ کمیت، جگ پہ سیت۔ (جگ بیت، گڑازین، زین ء کمیت ء سرادیاں)

س

ساگ پہ لحاظ دات نہ بیت۔ (ساگ ء سور نوکیں زندگی ء بندات انت، چارگ ء کنگ بہ بیت پہ لحاظ نہ بیت)

ساہ بے پاسیں امانتے۔ (ساہ امانتے کجام و ہد ء روت دارگ نہ بیت، ء ایشی دیگ المی انت)

ساہ گوں کس ء پادار نہ بیت۔ (اے امروز دائمی نہ انت ہلاس بیت کس نہ زانت زندگی کجا کٹیت، انسان مرگ ء وادار انت)

ساہ ء پاس ء سہت درست نہ بیت۔ (کس نہ زانت زندگی کجا کٹیت، ایشی ء ابید اللہ ء کس زانت نہ کنت، شیوار ہمانت کہ چہ کنگ ء ساری تیاری ءے گون)

سبزگ پہ آپ، سہدار پہ لاپ۔ (کچر ء سبزگ در چک ء دار پہ آپ ر دیت سبز بیت، سہدار پہ کاہ ء کدیم پڑور بیت)

سسکی پہ پڑم ء پنگ ء جوان انت۔ (پڑم ء پگی بے وزن انت، سسکی پہ بے تامبل ء تلساں زیب دنت، پہ گران مہنبا نا)

سپاہی، پہ سپائی۔ (کجام کار ء تھا کہ سپائی بیت گڑا ہر چیز شتر بیت)

سپاہی تباہی۔ (زعمہ واری گران انت، گوشتاں کہ زعمہ واری سرء گاری)

سپائی دل ء ساپ کنت۔ (پہک دامنی ء پہک گواچنی وت پہک دلی انت)
 سخاے برہ، روشمتیں دیم ء وشیں زبان انت۔ (انسان چہ زبان ء پچارگ بیت،)
 سختی بد بختی۔ (سکیں مردم ء بخت نہ بیت)

سمر پہ برتر۔ (مستر ء مستری پہ اوپار کٹی، اوپار کش ء گڑا مستر جوڑے)
 سرکن، برکن، ہپ کن بچ۔ (اداکن اداکن بے نپ ء نقس، بے مانا ہیں کار)
 سرداری بلہ داری۔ (مستری کنگ بلائیں کارے بلتے بے ہائی ء بلدی بوت نہ کنت)
 سردیں گپ دل ء سرد کنت۔ (وش لقاء وش تب دل ء وش کنت ء جاہ کنت)
 سرو پہ آف ء ساز نہ بیت۔ (ہر کارے ء کنگ ء زانت ء بلدی لوٹیت)
 سستی واجہ ء بے نان کنت۔ (جان دزی ء جان کاہلی مرد ء راپر وشیت ء بزرگ کنت)
 سستیں کماں جنگ ء کار نہ دنت۔ (آکہ سست ء جان دزانت گڑا آکار کرت نہ
 کنت)

سکی پہ سنگ ء نرمی پہ ڈگار ء۔ (سنگ ڈڈ ء سکت انت، ء ڈگار نرم ء نمب انت، دلاناں
 نرم بوہگی انت، دل کہ سکت بنت مہر ہلا س بنت)
 سٹیں مرد بہ سکی ء ایوک بیت۔ (کنجوس ء بے دیں مردم ہر کجا ء ہر جاگہ ء ایوک
 بنت)

سگ ستر جوان انت، پہ حیا ء ایمان سگ نہ کنت۔ (سگ ء اوپار ستر انت بلے، چو ہم
 ناکہ ننگ برت ء سگ بہ بیت، بوت نہ کنت)
 سلاہ پہ تپاک، تپاک پہ دل۔ (جنگانی تھا سلاہ بلائیں چیز ء ہمتے، بلے مز نیں جگر
 پکار انت)

سوچن پہ دسگ۔ (سوچن پہ دوچ ء کار مرز بیت، نیکہ پہ دنتان ء گرنڈگ ء)

سوداگری پہ سادگی ء کٹ نہ کنت۔ (سوداگری ء تھا چالاکی ء تیز زبانی لوٹیت، پہ بزرگی ء سادگی گڑا ہانگ ء باشائی)

سوداگری، دعویٰ گری۔ (سوداگری ء تھا ہر وڑیں مردم دوچار کپیت بلے سگ ء اوپار لوٹیت)

سول ء سلاہ، نہ مصیبت نہ بلا۔ (کارے کہ گوں شور ء سلاہ ء بیت گڑا آئی تھا خیر مان بیت، رند ء مصیبت نہ بیت)

سُہب ء واب ء بہ وت ء ہیل مہ دے۔ (انچو گوشاں کہ سہب ء نماز ء رند واب نادر ہی ئے، ء سہب ء نماز ء رندر وزی بہر ء بانگ بیت)

سیال ء پہ وام تنگ نہ کنت۔ (سیال ہر پیم ء کار ء کیت، اگاں سیال ء پہ مالے ء دل آزار بہ کن ئے، گڑا سیال ء بدل نئیت)

سیال پہ اقال۔ (سیال کجام وڑ کہ بہ بیت سیال انت گوں ہوناں ہوار انت) سیال داری بلہ داری۔ (بازیں سیالی کنگ گڑا بے نیں دوست ء دارگ وتی واستہ چات جنگ)

سیاہ مار گوں کلیر ء ہمز نہ بیت۔ (سیاہ مار ء چیر ساپ ء کلیر ء چیر ساپ یک دومی ء چیر دات نہ کناں)

سیری ہمانت کہ چم ء دل سیر بنت۔ (سیری ہمانت کہ تئی سنگت ء ہمساہگ سیر بہ بنت چہ تئی سیری ء)

سیری یک سیلے۔ (سیری خدائے نعمتے، شکر ء بہ کش) سیل ء سواد پہ چم ء پاد۔ (جان کہ بیت، پاد کہ بیت، ہائی بیت گڑا ہرچی کرت کن ئے)

ش

شام ۽ ڪار ۽ ڪار ۽ سھب ۽ سھب ۽ ڪار ۽ ڪار ۽ شام ۽ مہ دار۔ (ہر ڪار ۽ ہما و ہد ۽ پاس ۽ بہ ڪن ڪن
شيواری ۽ چیدگ انت)

شام ۽ تام۔ (شام بیت گڑا تام بیت)

شان ۽ جبر نان ۽ ہنر۔ (جبر نان ۽ زانتکاری ہست گڑا شان بیت، ہنر ڪہ بیت گڑا نان
۽ نہ ڪپ ۽)

شان ۽ نان۔ (نان ڪہ بیت گڑا شان بیت)

شاہ ۽ زالان شہ ستر ۽ درمہ ڪن۔ (زالبول ۽ زیبائی آئی شان آئی پاکد امنی ۽ ستر انت)
شاهی مرداں ۽ ناکس ۽ بے سراں آزارمہ ڪن۔ (سروگ ۽ ڪواس زانتکاراں ۽ بے

بستار ۽ بے عزتیں مردماں ناراض ۽ دل آزارمہ ڪن)

شپ ۽ غم روج ۽ راگ نہ روت۔ (غم ڪہ کیت گڑا شپ ۽ نندگ ۽ زار جنگ ۽ نہ
روت، ۽ نیکہ روج ۽ زہیروک ۽ جنگ ۽)

شپ ۽ غم روج نہ بیت۔ (غم ۽ وشي انسان ۽ زند ۽ ہاسیں بہر انت، غم ڪہ کایت گڑا
اوپار بہ کش سبر بہ ڪن، ۽ مودگ ۽ شپ روج ہلاس نہ بنت ۽ نیکہ تاہیر

رسیت)

شپہ پہ ناچ و روج پہ آماج مہ گوازین۔ (وہدے بلائیں بستارے و ہدچہ دست و شت
گڑا تر ا بے قدر کنت، بے وس و بزرگ کنت)

شریر، آخر ابیت زہیر۔ (سبکیں و کم شرپیں مردم آخر و تار از اہر کنت)
شر ترین سپت راستی انت۔ (و شتریں گپ راستی انت راست گشتگ انت)
شر یکد ار پہ اعتبار۔ (بروسہ بلائیں چیزے، کجام کارے بہ بیت وتی بروسہ و خراب مہ
کن و اعتبار و)

شریں زہگ و بریں اولاک، مرد و ضرور کنت ہلاک۔ (آزہگ کہ بدر اہ بیت نا پرمان
بیت گڑا آما س پس و چا گرد و ہا ترا و بال جان بیت، ہے پیم و بریں اولاک)
شکار، پہ کوکار و جا نہ بیت۔ (پہ شکار کنگ و ہا موشی المی انت، پہ کوکار و جاک شکار نہ
بیت)

شکر خند و جبر شکر انت۔ (وش روح چہ پیشانی و زانگ بیت، آئی ہر چیز و ش انت)
شکر دپ و ش کنت، گپ و ش نہ کنت۔ (ہر کسی وتی کارے، ہر کس چہ وتی کار و
زانگ بیت و کرداں چہ)

شوق یک نشے۔ (گوں کجام چیز و کہ ترا مہر بیت، آ آسر بیت، پر چاکہ شوق یلہ دیگ
نہ بیت، آشرینے یا خرا بینے)

شوم و رانہ سہب بیت نہ شام۔ (شوم ہر کجا شوم انت آئی و ہد و پاس نیست)
شہ بدر اہی و بے راہی بہتر انت۔ (بے نام ہو بلے بد نام مہ بو)

شہ بد سواری و بے سواری بہتر انت۔ (دومی و چہد ار بوہگ و شیں جبرے نہ انت، ہچ
نیست گڑا ہچ مہ لوٹ کسی مال و تار ا بے شرپ مہ کن)

شہ بد سیالی و بے سیالی شر تر انت۔ (سیال ہما بہ بیت کہ کار و بیٹ، بے کاریں سیال و
چہ بے سیالی گہتر انت)

شہ بدکاریء بے کاری گہتر انت۔ (اگاں کارے نزان ئے گڑاچہ کارء خراب کنگ ء
بے کاری گہتر انت)

شہ بدنایء بے نامی بہتر انت۔ (اگاں نام نہ بیت جہندم مہ بیت، بلے بدنام مہ بو)
شہ بے مہاریں اشترے ء مہاریں دل خراب تر انت۔ (دل کہ خراب بوت گڑا کار
نئیت، بربادی ء سو ب انت)

شہ پتر ء تیر نہ بیت شہ مکر ء ہنر نہ بیت۔ (پہ جیڑہانی تو جیل ء کہ دیوان گلیت گڑا جیڑہ
تو جیل کنگ بنت، اود ء مکر ء پلینڈی کنگ نہ بیت)
شہ پنت ء جاہل مہ بو۔ (ہر و ہد ء چہ مستریناں پنت بزور، پنت زورگ ء تہا کاہلی مہ
کن)

شہ جانی این دوست ء حبر ء چیر مہ کن۔ (آدوست کہ تئی خیر خواہ انت چہ آئی وتی
گپاں چیر مہ دئے کہ ترار ہشونی کنت)
شہ دپ ء وشى ء دل ء وشى گہتر انت۔ (ہر چیز کن ء چہ دل ء بہ کن، ظاہر ء وتارا
پیش مہ دار ء کس ء مہ ریبین)

شہ دژ من ء شکر ء دوست ء حبر و شتر انت۔ (دژ من ء حبراں دوست ء ہگل و شتر
انت)

شہ دژ من ء مہرای ء ایوگی بہتر انت۔ (آسگت ء دوست کہ ترا تاوان دنت آئی ء
چہ جتائی گہتر انت)

شہ دژ من ء اندیش بز دلی ئے نہ انت۔ (مردم چنکس کہ بہادر بہ بیت بلے چہ دژ من
ء چیر بہ بیت، چہ دژ من ء چیر ء اندیم بو ہگ لگوری ئے نہ انت)

شہ دگر ء پاگ ء ٹو پکے بہتر انت۔ (شہ دومی ء ہر چیز ء وتی شر تر انت، واجہی پاگ،
بلے تئی پیش ء ٹو پک پر تو باشائی تاج)

شہ دگرے مٹے ۽ گلو کے گہتر انت۔ (شہ دگرے چیز ۽ وتی گہتر انت، اگاں دگرے شتریں
ماڑی ۽، بلے تئی وتی چند گڑی ۽ کاشی کڈک ہزار وار گہتر انت)

شہ دل ۽ ۽ حیا ۽ دگہ نازر کیں چیز نیست۔ (دل ہزار واہشت داریت دل ۽ گپاں مہ
روکہ ماں چات ۽ کپ ۽، حیاہ کہ شُت گڑاموت گہتر انت)

شہ دوست ۽ بد دل مہ بو۔ (دوست ہما انت تراہر و ہد ۽ کار دنت تئی کار ۽ کیت سکی
سوری ۽ چہ ایوڑیں دوستاں بدل بو ہگ ناہوڈی ۽)

شہ دوست ۽ گندگ ۽ غم تالان بنت۔ (جو انیں دوست رازدار انت کہ گوں آئی ۽
در دتالان کنگ بنت ۽ دل سرد کنگ بیت)

شہ زہگ ۽ دل سنگ نہ بیت۔ (چہ سور ۽ آروس ۽ رند، بزاں چہ جنین ۽ رند زند ۽
و شتریں چیز اولاد انت، چہ اولاد ۽ دل سنگ نہ بیت)

شہ عمر ۽ مزنی ۽ مال ۽ بازی ۽ کسے سیر نہ کنت۔ (انسان لالچی انت، ہر کس ۽ رازند
دوست انت کس سیر نہ کنت)

شہ کور پیم ۽ کور بالا انت۔ (بے سوچ ۽ بے پیم ۽ چہ دولت گہتر انت)
شہ کور ۽ جہگ، شہ کمک ۽ مچک میارے نہ انت۔ (بہادری وتی جاہ ۽ بلے نیکہ چہ ہار ۽

کسے بہادر بوت کنت، گڑاچہ ہار ۽ بہ تچ)

شہ گس ۽ زہر مہ بو، شہ دوست ۽ آزار مہ بو، شہ مال ۽ بیزار مہ بو۔ (بُود پیدا کن، چہ
کس ۽ بیزار ۽ آزار مہ بو)

شہ لالچیں سیال ۽ بے سیالی بہتر انت۔ (آسیال کہ لالچی ۽ متلبی انت ترا تاوان دنت
گڑاچہ اے سیال ۽ بے سیالی ۽ ایوکی گہتر انت)

شہ مال ۽ خافل مہ بو۔ (شہ وتی مال ۽ شمشکار مہ بو، بے حیالی ۽ بے سمائی بدیں عادتے)

شہ مال کنگ ء دوست ء کنگ بہتر انت۔ (مال کہ نہ بیت مال کنگ بیت، بلے بر اس کہ نہ بوت گڑا ہج نیست، بے بر اسی ء سیالی گران انت۔ بزاں بے پشتی)

شہ ناشہیں زال ء بے زالی شر تر انت۔ (آ زال کہ گوں جو دء نہٹیت، کو کار ء جاک کنت، گوں جو دء ہمدل نہ انت، پساد کنت، گڑا چہ اے زال ء بے زالی ء ایو کی شر تر انت، زال ہما کہ ہمدل ء ہم جان بہ بیت)

شہ ناسازیں ہمرہ ء ایو کی شر تر انت۔ (ہمراہ کہ نامرد ء نابود انت گڑا ایو کی گہتر انت چہ تاوان دیگ ء)

شہ ناشہیں اولاک ء پیادگی شر تر انت۔ (چہ دومی ء محتاجی ء ہر روج ء دپ لوٹی ء پیادگی گہتر انت)

شہ ناراستیں اولاک ء ناراستیں مردم بد تر انت۔ (دروگ بندیں مردم ء چے دلوت گہتر انت)

شہ ناراستیں اولاک ء ناراستیں مردم گندہ تر انت۔ (خرابیں مردم ء ہمراہی ناہوڈی انت)

شہ نرمیں آرت ء ڈڈیں نانے بالا انت۔ (چیز ہما انت کہ نپ بہ دنت، بگندے کہ آ چیزے بہ بیت)

شہ ہزار جبر ء یک جبرے بہتر انت۔ (دیوان ء کہ ہزار بے نیپیں گپ ء جنگ ء یک دانائی گپے گہتر انت)

شہ ہاز بہ پر کوتاں پیشکانڈنہ جنت۔ (شاہین ء چم خد ء سک تیز ء رثناہ کرتگ انت ء آ گوں وتی چونچ باز تیر انت، آ گوں وتی ء چونچ ء وتی رزق ء پیشکانڈیت ء شوہاز کنت، پہ بال کنگ ء انت)

شہر پہ سر، قوم پہ سردار۔ (آملک ء شہر ء را کہ سروگ نہ بوت گڑانہ آشہر دارگ
 بیت نہ آملک، اگاں قوماناں شتریں رہبر ء سردار بیت گڑامان انت)
 شیر بہ شتر اں کونڈ نہ جنت۔ (شیر جنگل ء بادشاہ انت آجنگل ء نندیت مُرگے نہ انت
 کہ ہونڈ بہ جنت)

شیر پہ چراگ۔ (سبزگ ء بہار بیت، چارینگ بنت بُزء میش گڑا شیر مچ بیت)
 شیر پہ شتر ء پداے نہ بیت۔ (شیر جنگل ء بادشاہ انت، شہر ء چیزے نہ انت)
 شیر ستر خوار بہ بیت نو کر نہ بیت۔ (عزت دار ء حیاہ دار بہ مریت پنڈگ ء ہیل نہ
 کنت)

شیر شہ گڑن ء مریت دیگ نہ چھیت۔ (عزت دار گڑن ء بہ مریت بلے کسئی کرا
 دست ٹال نہ کنت ء پنڈگ عادت نہ کنت، وتار ابد نام نہ کنت پہ نان)
 شیر مرد شہ شیر زالاں پیداگ بیت۔ (زال کہ زانتکار بیت گڑاز نیکاریں راجے جوڑ
 بیت)

شیر کنیں وظیفہ رسول اللہ انت (ﷺ)۔ (زبان ء و شتریں ذکریات درود محمد نینگ
 انت)

ص

صحت پہ پہریز، عبادت پہ پہریز گاری۔ (علاج وت علاجے بلے بازیں پہریز وت
علاجے، عبادت ۽ تہا تقویٰ)

صد گپ ۽ یک گپے بیر ان کنت۔ (چہ صد بے نپیں گپ ۽، یک نپ داریں گپ ۽ را
وزن ۽ بستار بیت)

صد گپ ۽ یکے بہ ٹپ ۽ ۽ کپیت۔ (صد مردمانی تہا یک شتریں مردمے در کیت ۽
ہے پیم ۽ گپانی تہا)

صد جن ۽ یک جنے شاہ جن بیت۔ (صد جن ۽ تہا یک شاہی تہیں جنے ودی بیت)

ط

طوطی ء سنٹ پہ کلاگ ء گکوؤء نیرازی۔ (طوطی ء وتی زیبائی ءے گوں سنٹ ء، آئی
سنٹ پہ کلاگ ء ککو پیم نہ بیت)
طوطی گوں کلاگ ء ہمباز نہ بیت۔ (کلاگ وتی جاہ ء طوطی وتی جاہ ء، یک دومی کس
برو ربوت نہ کنت)

ظ

ظلم ء ستم، تباہ کنت یکدم۔ (ظلم ء ظالمی تباہ ء برباد کنت)

ع

عاجزی پہ مردء نبرازی۔ (مردء رانزوریء بزدلی تاوان دنت بے ہائی کنت)

عادت مز نیں طاقتے۔ (شریں عادت بلائیں کارے)

عادتء راعلاج نیست۔ (بدیں کارے بہ بیت یا کہ شریں کارے، کسے کہ کجام کارے

تہانت آعادت انت آئی علاج نیست)

عالم بے عقل ء پھمین، پہلوانے بے دست و پادین۔ (پہ شرکاری ء عقل ء پھم

لوٹیت، پہلوانی کار ء نیت، دست ء پادمہ بیت بلے عقل ء پھم بہ بیت)

عزت ء دژمن چہ جان ء دژمن ء بدترانت۔ (انسان ء مستریں چیز عزت انت،

عزت کہ شت ہچ نہ منت، جان بہ روت بلے عزت مہ روت)

عزت ء خدمت ء لائق ماس وپس آنت۔ (بزاں ماس ء وپس لائق ء جی ء جان ء

عزت ء خدمت آنت)

عقل ء بخت ہر جہ یک جہ نہ بیت۔ (کسے ء راءد ء عقل داتگ ء کسے ء راتالہ داتگ

منزل آسر)

عقل ء زینت تجربہ انت (عقل ہمانت کہ شر بسوچیت، بچاریت گڑا کار بہ کنت)

عقل پہ رزق ء، رزق پہ بخت ء گردوک انت۔ (عقل شرکار بندگ بیت، گڑا عقل ء

پشت ء رزق ء شوہاز بیت)

عقل پہ سماکار کنت دل پہ ہوا۔ (ہر چیز گوں چارگ ء پھمگ ء پھم ء کیت)
 عقل کنت وادانی دل کنت بیرانی۔ (عقل ء کار کنوک کامیاب بیت، بے عقل ء کار
 کنگ بیرانی انت)

عقل کہ کوتا بوت بالاد ء دراجی کار ء نہ انت۔ (عقل ء راکار گرگ کمالے، بالاد
 چارگ نہ بیت)

عقل مرد ء بالا کاریت، دل جہل گیت۔ (عقل ء کار سوچگ انت، شریں سوچ
 منزل ء بارت سر کنت، ءردیں سوچ پشت گیت)

عقل ء کمال پہ شکل ء جمال نہ انت۔ (خدا ء را پہ کس ء حسد نیت، ہر کس کہ جہد
 کنت آئی مڑ ء دنت، خدا رنگ ء دزو شتم نہ چاریت، اگاں چش بوتیں گڑا
 اسلام ء راجد پتر ء برو بلال حبشی ء بوان)

علم پہ عقل۔ (علم بیت عقل بیت، عقل بیت گڑا علم بیت نوں کارے دیم ء شت
 کنت)

علم پہ محنت دولت پہ قسمت۔ (علم بہاء چیزے نہ انت کہ بہار سیت، علم ء ہاترا محنت
 لوٹیت، دولت قسمت ء دست ء انت)

علم ء ہنر پہ لٹ ء تبر نہ انت۔ (پہ زانت ء زانشت ء گامے دیم ء برگ لوٹیت، جہد ء
 سوچ لوٹیت، نیکہ پہ لٹ ء چوپ)

علم، پہ وانگ۔ (علم ہما و ہد ء بیت کہ علم ء شوک بہ بیت، پہ علم ء ہاترا گامے برو،
 وانگاہ ء بہ رو)

علم ء زینت عقل انت۔ (علم کہ بوت گڑا باندریں عقل بہ بیت، علم بہ بیت، عقل مہ
 بیت گڑا آپ ء تہا لکیر ء کشگ)

عمل پہ نیت۔

عمیب روت؁ عادت نہ روت۔ (کسے ءرا کہ بدیں عیسے مان آہلاس بیت بلے بدیں
عادت داں پیری ءنہ روت)

غ

غداری مُرداری۔ (مُرداریں مردم ۽ کارِ انت دھو کہ ۽ غداری)
 غداری نہ بیت سرداری۔ (دگاباز ۽ غداری کسی ہمراز ۽ دوست نہ بیت)
 غم ۽ مصیبت ۽ روج ہم شپ بیت۔ (سکلی ۽ سوری چہ خدائے نیمگ ۽ کاینٹ، غم ۽ درد
 کاینٹ، غم بیت درد بیت روج ۽ شپ گوزنت)
 غم پہ عقل ۽ پکر۔ (بے غم ۽ زندگی وش نہ انت، بے غم گوں سناء سوچ ۽)
 غم پہ فکر ۽ کم نبی۔ (غم کہ کاینٹ گڑادستاں سرانہ کن انت نہ جیڑانت ہر چیز ۽ تو جیل
 آست)

غم پہ گلگ ۽ دیگ ۽ تالان نہ بیت۔ (غم کہ کیت اوپار کش، پہ زنگ جنگ ۽ گلگ
 ہلاس نہ بیت)

غم و نیستی پہ مرد ۽ مزنیں رنجے۔ (ہر انسانے ۽ غم سرانت، بے غم ۽ مارشت نہ
 بیت، آکہ بے غم انت بزاں دلوتے)

غیرت پہ منت نہ انت۔ (غیرت دار ۽ تہا غیرت بیت، شتر ذات ۽ تہا غیرت بیت
 اے پہ منت نہ انت)

غیرت نیت پہ منت۔ (غیرت پہ کردار ۽ عزت، نیکہ پہ بہاء ۽ منت)

غیرت نہ لوٹی دولت۔ (غیرت، واسطہ کردار لوٹیت، نیکہ دولت)

ق

قسم خور حرام خور بیت۔ (آکس کہ قسم ورگ ء عادت انت آ حرام ء حلا رء تپاوت ء
نہ زانت، آ آباد ہم نہ بیت)

قسم خوری، حرام خوری۔ (قسم ء عادت کنوک حرام خوری ء پشت نہ دنت)

قسم زوری بلا زوری۔ (زمہ داری ء زورگ بلا ہاناں زورگ، تزن جنگ بیت، بلے
اوپار الی انت، قسم کہ زورے سرجم بہ کن)

قوم وراج مردء کوٹ وکلات انت۔ (قوم راج دوست یکے دومی ء ماڑی ء قلات
انت)

قوم ء قبیلہ، مردء حیلہ ء وسیلہ۔ (قوم، زبان، ر بیدگ ہند ء جاہ مردء پچار انت)

قوم ء قبیلہ، یلہ دات نبی پہ مکر ء حیلہ۔ (وتی ملک ملک انت، ملک یلہ دیگ نہ بیت)

قوم خدمت مچ کنت نہ طاقت۔ (قوم ء حاجت کہ پیلو بنت گڑا قوم و شمال بیت،
قوم ء را خدمت یکجاہ کنت)

قوم داری بلہ داری۔ (قوم ء دارگ ء مز نیں زانشت ء زانتکاری لوٹیت، ہائی لوٹیت)

قوم ء عزت ء قیمت مہ کن۔ (گوں قوم ء دغا بازی مہ کن ء قوم ء سوداء مہ جن)

قوم ء گوں چوری ءوت سراں مردار مہ کن۔ (چوری ءوت سراں عزت نہ گیپت نہ
وتی نیکہ راج ء)

قومے را کہ نبی تپاک نبی ہلاک۔ (قوم کہ تپاک بیت گڑا آئی ء را کس پر وش دات نہ
کنت)

قوم پہ تپاک۔ (ہمارا ج دیم ء روت دی مروی کنت کہ آئی تہا یکوئی ء تپاکی است، یک
مشت انت)

قہر ء قہاری پہ خدا برہ داری۔ (قہر ء قہار ہما ذات انت کہ آئی دو جہان پیدا کرتگ،
ہپت زمین ء آزمان)

ک

کاہ ہما جوان انت کہ چرگ بہ بیت۔ (کاہ کہ سبز بیت گڑا چارینگ و شانت)
کارپہ بہر انت۔ (ہر کسی وتی کارے، کس کسی کارے کرت نہ کنت)

کارپہ دریچ۔ (ہر کارپہ سساء سوچ)

کارپہ زانت ء ہیلای، ہیلای کی پہ بُر شنت و چالای۔ (یک کارے ء کنگ ء بلدی لوٹیت، ء
شیواری اول)

کارپہ کانود۔ (آکارے کہ پہ رد ء رہند بزاں پہ دستور بیت گڑا آکار شتر بیت)

کارپہ غلام، غلام پہ ملام۔ (غلام ہے ہا ترا مردم داریت کہ کاراں بہ کنت، ء آئی ء را
مُزء ملام دیگ بہ بیت)

کارپہ گیر و گار نہ بیت۔ (کارے تہا تو مئے مئے بوت گڑا آکار نہ بیت، کجام وڑین جیرہ
ئے گواہ کہ بوت رند ء پساد نہ بیت)

کارپہ مسک، نہرگ پہ سینگ۔ (جان کہ بیت گڑا جہان بیت، صحت بیت گڑا ہر چیز
بیت)

کارشہ کارگہ ء خراب انت۔ (کارچہ بے پھمیں کار کنو کاں خراب بنت، ء چہ وتیگاں)

کارء بہ زہگء دستء مہ دے۔ (پس، پس انت، پس، وتی کارء زہگء رامدنت،
ہر کسی وتی زمہ داری ءے)

کارء بہ ہر ماں بہر کن۔ (ہر کارء تہا ہر جاہء تیوگیں بو جاں وتی سرمایہ کن)
کارء پہ نازانت و جاہل میل۔ (آکارء کہ کسے کرت نہ کنت آکارء پہ آئی یلہ مہ کن)
کارء تہہء پکر کاہل ء نہ انت۔ (پکر کاراں شتر کنت، پکر کن ءے کار شتر بنت،)
کارء کردار کنت مردء پیداوار۔ (انسان ء شتری چہ آئی کردارء زانگ بیت ء آئی ء
نمیران کناں)

کارء زانت و کٹ پہ بخت بیت۔ (کارء واستہ بودی ء بلدی لوٹیت، کٹ خدء
نیمگء)

کارء زانگ۔ (ہمک کارء تہا شیواری ء زانتکاری لوٹیت اگاں کارے کہ نزان ءے
گڑ اتاوان مہ دے)

کارگیرء پہ کار، مردء کردار۔ (کارگیرء کار کارء کنگ انت، مرد چہ وتی کردارء زانگ
بیت)

کارگیرء پہ کارء درا بیت و مردء کردارء۔ (ہر کسی وتی پچارے، کرد انسان ء آدینک
انت)

کارگیرء کمال کین و لنگار انت، نہ گورتگ۔ (کسے کہ کارے کنت آکارء کنت
پیشد اریت، نہ گرتیت)

کاگد پہ رنگ ء جنگ ء گلاب نہ بیت۔ (پہ ظاہری پیشد ارگ ء کس پارسانہ بیت)
کاگد ستر زنڈ بیت اسپر ء نہ بیت۔ (انسان ستر زنڈء پہلوان بہ بیت آئی ء سروگ نہ
کناں، پہ سروگی ء زانتکاری، بودشت لوٹیت نیکہ پہلوانی، کاگد تنگ انت آئی
سر انبشتہ کناں، اسپر بوت نہ کنت)

کاہل ءِ را بہت ءِ جاہل ءِ را عقل نہ بیت۔ (جان دژءِ جاہل ہچ چیز ءِ ہائی ءِ نہ دارانت)
 کپتگیں عزت چست نہ بیت۔ (عزت کہ یک رندے کپت ءِ شت پداننیت)
 کچک ستر دوست بہ بیت گوں وت نانے نہ دینت۔ (کچک ہما مخلوق انت کہ نیکیں
 پزشتگ نیانت، کس گوں کچک ءِ نان نہ وارت)

کڈک پہ بال شہباز نہ بیت۔ (شاہین ءِ کار انت بال کنگ، کڈک ستر بال بہ کنت بلے
 شہباز جوڑ بوت نہ کنت)

گرم پہ گلہ لنگک پہ چلہ۔ (گلہ گرم ءِ مان کنگ بنت، چلہ دست ءِ چیزے)
 کس پہ دپ ءِ نہ گندی کٹ ونپ۔ (پہ دپ ءِ گشگ ءِ پادماں پادے سراکنگ ءِ کس
 مالدار نہ بیت ءِ کٹ نہ گندیت)

کسے پہ دیڑو ءِ مالدار نہ بیت۔ (پہ مالدار ی ءِ کواری ءِ جپالوٹیت)
 کستی رزق گوں کس ءِ بست نہ بیت۔ (روزی دیوک اللہ انت کس کستی روزی ءِ بند
 کرت نہ کنت)

کسی وادانی ءِ نقصان مہ کن۔ (کسی کار ءِ کس ءِ راتاوان مہ دے)
 کسے دگر ءِ غماں زرت نہ کنت۔ (امروزے ہنچیں ہر کس گوں وتی غماں بار انت)
 کسے ءِ رادگر ءِ غم معلوم نہ بیت۔ (ہر گوں وتی غم ءِ درداں گلاش انت کس کستی حال ءِ
 سر پد نہ انت)

کل کُشنگ پہ گوشگ ءِ کُوٹگ نہ بیت۔ (کار پہ کنگ بیت، پہ گوشگ نا)
 کلاگ کاریت مطلبے داریت۔ (ہر کس کہ آواز چست کنت گڑارازے است، مطلبے
 است ہشک ءِ کس جاک نہ کنت)

کلاگ ءِ کر گزءِ بازی ءِ بز ی، نہ ہلک گی نہ ملک گی۔ (ہلک ءِ ماکانی گرگ ءِ پہ لشکر، نیکہ
 کلاگ ءِ آسک ءِ بازی)

کُلہ ۽ راکمال نہ بیت۔ (کار ۽ پہ دگر ۽ یلہ مہ کن کہ آئی تہا خیر نیست وتی کار ۽ وت بہ کن)

کمان پہ باسک و باہڑ۔ (ہر کار ۽ تہا کمال، جو ہر ۽ زانکار ۽ لوٹیت مردم لوٹیت، پشت لوٹیت گڑ اسینگ ۽ مکت کن)

کمان پہ تیر، تیر پہ کمان۔ (مستری ۽ ہاتر از انکار ۽ بلدی ۽ بودی لوٹیت)

کمی دور بیت، کمزاتی دور نہ بیت۔ (چیزے کہ نیست جہدے کن ۽ ترار سیت، بے بے حیائی ۽ چیر جُلی ۽ عادت مہ کن کہ دور نہ بیت)

کمیت ۽ سنجان پہ ہر ۽ بر مہ کن۔ (ہر کس ۽ را گوں ہر کس ۽ برو بر مہ کن، ہر کسی وتی جاہ ۽ بستارے، اسپ ۽ سنج کناں، حر ۽ جُل لگام کناں)

کمینگ ۽ پہ کارے ۽ ممت مہ کن۔ (کمینگ بے ننگ ہج کار ۽ درد ۽ نہ وارت، گوں آئی وتی دپ ۽ خراب مہ کن پہ کارے ۽)

کمینگ ۽ سیال بد حال بیت۔ (بے ننگ ۽ کمینگ تیوگیں کھول ۽ بے ننگ کنت، بدنام کنت، بد حال اول)

کمینگ ۽ کمی ہج نہ روت۔ (بدیں عادت ۽ وشی یلہ دیگ نہ بیت)

کمینگ ۽ کمینگی کم نہ بیت۔ (کمینگ ۽ بے ننگیں مردم ۽ عادت داں زندگ انت نہ روت)

کمینگ پہ گلگ ۽ نرم نہ بیت۔ (کمزات ۽ بے ننگ پہ گلگ ۽ عادت ۽ یلہ نہ کنت)

کمینگ گوں کمینگ ۽ ہمراز بیت۔ (بے ننگیں مردم گوں بے ننگاں سیادی کنت، ۽ ہمراہ انت)

کمینگ وتی کمینگی ۽ ہج نہ زانت۔ (بد عادت ہر کجا بد عادت انت)

کوش پہ کشلو برت نہ بیت۔ (گوات خدائی ہما نیامت انت کہ پہ ہمک ساہدار ء
زندگ بوہگ ء ہاترا الہی انت، گوات گندگ نہ بیت کہ مردم آئی ء بہ
گیپت ء بہ بارت، گوات مارگ بیت)

کور پہ کوزگ ء جہ نہ بیت کڑ پہ کشلان ء رہ نہ بیت۔ (کور ہما مزنیں آپ انت کہ آئی
تہا شپانی آپ ء بندانی آپ ہوار بنت مزن بیت تجیت، کور کہ تجیت مزن
بیت گڑا آپ دارگ نہ بیت، نیکہ پہ جو ء کشلک یا کہ پہ کوزگ برگ بیت)
کور کاگد ء ونت نہ کنت۔ (انچو گوش انت کہ کور آنہ انت کہ چمے نیست، کور ہما انت
کہ علمے نیست)

کور پہ ہور کاینٹ۔ (ہور کہ بیت گڑا کور کیت)
کوش پہ پادگ، شیر پہ زاتگ۔ (کوش پاد ء چیزے)
کوش پہ دوچ۔ (زند ء تہا کر دمان بیت، گڑا زند زبیدار بیت)
کوش ستر قیمتی بہ بیت بہ سر ء ایرے نہ کن انت۔ (کوش پاد ء کن انت، سر اپاگ
بنداں، کس کوش ء سرانہ کنت)

کوش ء بہ رزان ء دپ ء مہ دے۔ (کوش پادا کنگی چیزے آئی ء ماں رزان ء دپ ء نہ
دینت)

کہل جانی، بے نانی۔ (آکس کہ کار نہ کنت جان دزانت گڑا لنگر بیت)
کیگد وز باد مالان وت سرمہ کن۔ (زہگ ء زالبول ء یلہ مہ کن، وت سرمہ کن، آنگ ء
حیاہ انت)

گ

گپ ۽ پرک ۽ بے پرک نہ زانت۔ (آگپ کہ بہ زانت داریت، آگپ سیت دنت
بے گپ ۽ پرک ۽ نادان نہ زانت)

گپ ۽ چپ ۽ لپ ۽ مہ کن۔ (اگاں ترا کٹنگ ۽ بنت وتی راستیں حقیں گپ ۽ بہ کن،
دروگ مہ بند چپ ۽ لپ مہ کن وتی گپ ۽ تہا)

گپ ۽ گال، پھ تول ۽ خیال۔ (گپ ۽ بہ سوچ ۽ بہ جن، دیوان ۽ بہ چار ۽ برو، ہر جاہ
وزنی گپ بہ کن کہ تی بستار ۽ وزن بیت)

گپ ۽ دیم ۽ کار ۽ پدا سیل کن۔ (کار کنگ ۽ ساری ۽ گپ کنگ ۽ ساری بہ چار ۽ بہ
سوچ گڑارند۔۔۔)

گرک رگ ۽ چوکیدار نہ بیت۔ (گرک ۽ کار ڈلگ انت ہچ گرک ۽ رگ ۽ میار نہ
کن انت)

گر میں گپ دل ۽ گرم دنت۔ (بے تام ۽ بے لذتیں گپ تہلیں شگان چہ دلاں دور
کنت)

گریب ۽ گپ ہم گریب انت۔ (گریب ہر کجا گریب انت، آئی ہر چیز گریب انت
بے بستار انت)

گریب ۽ مال ہم گریب انت۔ (بے وسی لاچاری مزین عذابے کہ اے چاگرد ۽ تہا
بے بستار انت)

گڑبُورہ نہ لوٹیت۔ (گڑوت گڑانت، بُورہ بُورہ انت)

گڑپہ آپ، کورپہ لاپ۔ (گڑ کہ آپ مان مہ کن آ بوت نہ کنت ہے پیم ۽ کورپہ
لاپ)

گڑپہ گواز۔ (ہر چیزپہ دست رسگ انت)

گژنہ چم و مال خور ۽ لشکر ۽ اسپر مہ کن۔ (گژنگین ۽ لالچی مردم ۽ راء ۽ مال خور ۽ رارج ۽
لشکر ۽ دیپان ۽ سروگ مہ کن)

گس ۽ زینت گودی انت۔ (گس ہما و ہداں براہ دار بیت کہ آئی جوانیں بانکے بیت)

گسپہ چراگ مردپہ پراگ۔ (مرد گس ۽ چراگ ۽ روشناہی)

گسپہ گودی۔ (گس ۽ بانک کہ جوان بیت گڑا گس گس بیت)

گس گول ۽ گس آباد نہ بیت۔ (آ کہ پہ و تا بوت نہ کنت، عزت دار و تارانہ کنت گڑا آ
باد نہ بیت پہ گس گولی ۽)

گس لڈینت بیت، دل لڈینت نہ بیت۔ (در ۽ جاہ بدل بنت بلے دل بدل بوت نہ
کنت، کس ۽ رادل آزار مہ کن)

گس ۽ تہہ ۽ حال ۽ حوال شہ در ۽ دیوال ۽ معلوم بیت۔ (انچو گوش انت کہ گس ۽

دیوالاں گوش بر، کرد ۽ تراناں چہ زانگ بیت کہ کنتے کجام رنگ ۽ انت)

گس ۽ داریت ماس ۽ براس ۽ داریت احساس۔ (بلد ۽ کمالی مردم ہر جاہ وتی پجرا ۽ گول
بودی ۽ کنت)

گس ۽ در ۽ ۽ راہ ۽ سر ۽ مند۔ (گس ۽ دپ ۽ ننگ بدیں عادتے ۽ راہ ۽ سر ۽ ننگ)

گسے کہ بے براس ۽ گوہار انت، انگر ۽ تہار انت۔ (آگس ۽ تہا، مردم ۽ را کہ براس ۽
گوہار نہ بوت گڑاگس لُنج ۽ تہار بیت، آ مردم ۽ زندگی اول لُنج ۽ تہار انت،
بے براسی ۽ گوہاری گران انت)

گشاد خدائی دادے۔ (ازم ۽ ہنر، بود ۽ کمال خدائ دادانت کہ گوں سساء زانت ۽ رس
انت)

گندگ پہ گندک ۽ جوان نہ بیت۔ (گندگ، گندگ انت، پہ نیاد شتر نہ بیت)
گندگ ۽ راجہ گلگ۔ (خرابیں مردم ہر و ہد ۽ خراب انت، آئی کار خرابی انت، آئی ۽
چہ گلگ کنگ ۽ رانپ نیست، و تار کین)

گندگ پہ ہندگ جوان نبی۔ (ظاہر ستر من و تار اپار سا بہ کنناں، وش تب بہ کنناں،
بلے باتن کہ گہنگ ۽ کار ۽ نیت، دوپوستی انت)

گندگ زندگ مبی۔ (آ مردم کہ نافرمان، تاوان دنت خدا آئی ۽ را ہدایت
بدنت، اگاں ہدایتے نصیب ۽ نیست گڑا ہلاس بہ بات چہ دومی ۽ تاوان
دیگ ۽)

گندگ مجلس ۽ بے تام کنت۔ (خرابیں مردم دیوان ۽ بے تام کنت، نہ زانت دیوان
۽ بے تام کنت، گپ کہ نہ زان ۽ گڑا حاموش بو کہ عبادتے)

گندگ ۽ دوست بدنام بیت۔ (بد کرد ۽ بدیں مردم ۽ سنگت ہم بدنام بیت)
گنوک ۽ سر گنوک انت، لاپ ہشار انت۔ (ہر کس ۽ لاپ زانت، ورگ ۽ زانت
گنوک ہلاس بیت وت)

گنوک ۽ عقل لاپ ۽ تہانت۔ (گنوک ہر و ہد نہ پھیت کار کنت)
گنوک ۽، نہ سروگ بو نہ پدوگ۔ (آ کہ بے عقل ۽ بے زانت انت آئی نہ ہمراہ بو، نہ
سروگ بہ کن آئی ۽)

گنوک کیگدء زانت نہ کنت۔ (گنوک، نادان سُہرء تلمء تپاوت ء نہ زانت، ء پد اہمب
ہے وڑیں جٹانی دیمء کپیت)

گنوک، نہ جہا جوان انت نہ رہا۔ (گنوک ہمانت کہ آئی ء ہیج خیر نیست)
گنہ گاری تباہ کاری۔ (گناہء کنوک تباہ بیت اگاں اے امروز ء نہ بیت بلے آ امروز ء
الم بیت)

گوزوکیں کارء افسوس ء مہ ور۔ (آکار کہ بوت شُت، دیمء واستہ سوچ، مہ نندء
اپسوز مہ کن، و ہد زوالی ءے)

گوں بے پس ء الفت مہ کن۔ (مہر گوں ہما مردم ء بہ کن کہ مہروان انت، کمزات ء
گوں مہر مہ کن، آمہرء بستار ء نہ زانت)

گوات پہ نو ان۔ (درء دریگ بیت گڑا گوات کیت)
گوالگ پہ رجگ ء رنگ نہ بیت۔ (دانکہ عمل مہ کن ءے، جہد مہ کن ءے پہ گشگ ء
ہیجیز شر نہ بیت ء بوت نہ کنت)

گوالگ پہ کڈی، مرکب پہ چڈی۔ (گوالگ ہماز نہیں گونی انت کہ سک باز دان
داریت اگاں گوالگ کڑی برکنگ مہ بیت گڑا چست کنگ نہ بیت ء اسپ پہ
چڑی)

گوالگ پہ مود۔ (گوالگ پما مہریں گونی انت کہ آسالانی سال بلوچانی دانانی جاگہ کہ
دانے مان کناں چہ گونی ء گیشتر ء مستر انت چہ مود ء جوڑ بیت)

گودی پہ درنگ، پادینک پہ ژنگ۔ (بانک پہ بُود، بانک ء را بُود کہ بوت ڈیل گڑا
زیبار انت، پادینک کہ پاد ء ژمبلیت توار دنت گڑا دلاں بارت ء مہراں
گیش کنت)

گوش چہ گپ ء پڑ نہ بیت۔ (گوش ء کار گوشدارگ انت، آکر نہ بیت پڑ نہ بیت)

گوشت پہ روچ ۽ دارگ ۽ کباب نہ بیت۔ (پہ دپ ۽ دارگ ۽ ڈاڈارگ ۽ کس بادشاہ نہ
بیت، گوشت ۽ آج ۽ اشکر کباب کنت، بگندے روچ گرم انت)

گوشت ستر جوان انت بلے گوکی این گوشت ۽ دل نہ زوریت۔ (ہر چیز ۽ وتی تام ۽
لذتے، ہر چیز ۽ دل قبول گرت نہ کنت)

گوں آپ ۽ آج ۽ گوازی مہ کن۔ (آج ۽ آپ گوازی ۽ چیز نہ انت)
گوں بزدل ۽ ہمراہ مہ بو۔ (نامرد ۽ گوں ہمراہداری مہ کن ۽ گوں لگور ۽، گڑا سلی ۽
وہد ۽ تچک ۽ اول دیر نہ کنت دروہگ ۽)

گوں بے سرین قوم ۽ گوں مہ بو۔ (کسے کہ بستار ۽ نہ زانت وتی دیمروی ۽ نہ لوٹیت
گوں آئی ۽ گون مہ کپ وتارا بے شرپ مہ کن)
گوں بے میار ۽ مہ گوش وتی راز ۽۔ (آکہ بے لچ ۽ ننگ انت گوں آئی ۽ وتی دل ۽
رازاں تالان مہ کن)

گوں پر شتگیں دست ۽ جنگ نہ بیت۔ (جنگ تپاکی ۽ گوں بیت، ناتپاکی وت شکستے،
گوں تقدیر ۽ قسمت ۽ جنگ نہ بیت۔ (خدا ۽ کر تگین ٹالینگ نہ بیت)
گوں دژ من ۽ یہ سہل ۽ صلح مہ کن۔ (دژ من ہر چون بہ بیت دژ من انت گوں
چیرتی ۽ سلاح مہ کن، ابید کول کرار ۽)

گوں زہگ ۽ سودا مہ جن۔ (گوں زہگاں گون مہ کپ ۽ آہانی کار ۽ کار مہ دار وتارا
بے شرپ مہ کن)

گوں سبکیں مرد ۽ ہمراہ مہ بو۔ (بے کرد ۽ چپلو سیں مردم ۽ ہمراہی بے نپ انت)
گوں سستگیں چٹ ۽ ننگ نہ بیت۔ (یکجائی مچی ۽ تپاکی ۽ تہا برکت مان)
گوں علاج ۽ پھریز ۽ ہمرا کن۔ (گوش انت کہ علاج علاج انت بلے پھریز وت
علاجے)

گوں کسی سو جاں گوں مہ کپ۔ (دلاسا تراچا تء دور دنت، کستی دروگیں سپتانی سرا
بروسہ مہ کن)

گوں گندگ ء گندک مہ کن۔ (خرابیں مردم ء ہمراہی ء مہ کن، عقل ء کار بند)
گوں ناخیر ء یک چہ مہ بو۔ (آ مردم ء چہ خیر نہ گندے گڑا گوں آئی ء ہمراہاری مہ
کن)

گوں ناکس ء حدیث بہ وان ءے یا قرآن ہیچ نہ گو شیت جوان۔ (نابزانت ء ناسر پدیں
مردم کہ نہ پہمیت آئندیم ء آئی ء راہرچی بے گوش بے نپ)
گوں وتی براس ء گوہاراں ضد وضاد مہ کن۔ (گوں وتی سیال ء مردماں، براس ء
گوہاراں دل آزار مہ بو کہ بے براسی، گوہاری گران انت)

ل

لاپ ۽ شيڪن ۽ تورگ مه کن۔ (وتاراپه لاپ مه گش بازيں ورگ نادراه کنت)
 لاپ ۽ غلام هر کسی غلام انت۔ (امروزه هر کس په لاپ ۽ خوار انت، لاپ هر چیز
 پرمانيت، کجام که کار په لاپ ۽ هاترا مجبور کنت)
 لاپ په خوراک بدن په پوشاک۔ (لاپ ۽ حاجت وردن انت ۽ بدن ۽ پوشاک بر
 کناں که ننگ انت)

لاڙ، شه شهکاڙاں پيدائے بنت۔ (جوان ۽ بهادريں مرداں شير زاليں ماس پيداگ
 کن انت)

لاڻچ مرد ۽ لڻچ کنت۔ (لاڻچ باز خرابيں چیزے که بے ايمان کنت)
 لڻچ ولاڻچ، نه ادا جہ گندی نه کچ۔ (آ مردم که لڻچي کنت، لاڻچي کنت آئي ۽ ڀڄ جاہ، جاہ نه
 بيت)

لحاظ مزنيں طاقتے۔ (اوپار کنگ ۽ سگ کنگ مزنيں طاقتے هر کسی په ديم وسه نه
 انت)

لذت ۽ پد ذلت انت۔ (آکار که حرام انت، حراب انت هئوشی دنت، بے پد
 رزواني)۔

لشکر پہ لیل ابرت نہ بیت۔ (لشکر پہ رد دیگ ء نیون برگ نہ بیت)
 لشکر ء روگ سیل ء سواتے نہ انت۔ (پہ سیل ء سوات ء دگہ جاہ باز انت پہ لشکر ء
 مرو)

لشکر ء سروک سرا سیل نہ کنت۔ (آکہ سروگ انت آ، چیز ء نہ چاریت، ذات ء
 زریات نہ چاریت)

لگور پہ ریش ء بروت ء مزنی ء بہادر نہ بیت۔ (بہادری گوں دل ء انت، کس پہ ریش
 ء بروت بہادر نہ بیت)

لگور ء بخیل عزت نہ کثیت۔ (آکہ لگور ء بخیل انت کسی دل ء جاہ نہ کن انت بے نام
 ء مرانت)

لگور ء کس یار نہ بیت۔ (بز دل ء تر سوک ء کس ہمراہداری ء نہ کنت)
 لنگار پہ شتینک۔ (لنگار ہما وہداں بیت کہ ڈگار بیت، پہ ڈگار ء گرنڈگ ء لنگار کار مرز
 بیت، بزاں پہ کار ء)

لوڈ پہ پیملو بست نہ بیت۔ (پیملو ہما پیمازدرو شتمیں بارگ تاکیں کاہ انت، بزاں لیمپک،
 اے کاہ کوہ ء رُدیت، پُتر ونک ء گون ء رُدیت، بزاں لوڈ پہ لمپک یا پیمازی
 تاک بندگ نہ بیت)

لوڑی پہ لگام، ملا پہ ملام۔ (لوڑی (اُستا) آئی دپ ہر وہد پچ انت پہ جنگ، ملا ء جی ء
 جان)

لوئنگ پہ سپت ء وش نہ بیت، شتر پہ تراشگ ء ہش نہ بیت۔ (درمان پہ گلاہگ ء وش نہ
 بیت، شتر ینتگیں حاک جوڑ نہ بیت)

م

مال پہ جفا کنتیت نہ پہ دپ ۽۔ (پہ دپ ۽ کو کار ۽ جاک ۽، پیچیز نہ رسیت، پہ رسگ ۽ جہد ۽
جفالوٹیت)

مار بہ ہونڈ ۽ ۽ دژ من بہ گس ۽ شت بے غم مہ بو۔ (ہر وہد ۽ کہ آچیز تاوان دنت، آ کہ
بیمناک انت آج آئی بے سامہ بو)

مار گوں کس ۽ یار نہ بیت۔ (بدیں مردم کسی دوست نہ بیت، پد امار ۽ کار ڈنگ جنگ
چنکس کہ شیرے بہ دئے)

مار ۽ گردن ۽ دژ من ۽ دست دران بنت۔ (چہ مظلوم ۽ بدعائی ۽ بے ترس کہ آئی بدعا
ماں عرش ۽ روت گڑا قبول بیت)

مال ۽ آرگ آسان انت دارگ گران انت۔ (مال کہ کیت گڑا دارگ ہم لوٹیت،

کماہینگ گران انت بے ختم جلدی بیت اگاں بے پم ۽ کار مرز بہ بیت)

مال ۽ پہ زانک ۽ شنک نہ کنت۔ (مال مال بیت روت، آئی ۽ گوں زنک ۽ شنک نہ کن
انت)

مال ۽ تجارت ۽ مرد ۽ محنت کامیاب کنت۔ (مال پہ چست ۽ ایر ۽ باز بیت، مرد کہ
محنت کنت گڑا کامیاب بیت)

مال ۽ دوستی زوت کوشتی۔ (آکہ مال ۽ دوستی ۽ دوست انت گڑا بے آسر بیت اوشت
۽ آماج بیت)

مال ۽ حساب ۽ آڈ ۽ بر اسی دوستی اوشتیت۔ (کار بار ۽ تہا بر اسی نہ بیت)
مال ۽ حساب، سیالی دوستی ۽ نہ کنت خراب۔ (خرابی گوں ہر کسی دل ۽ انت، دل لوٹیت
گوں مال ۽ کار نہ داریت)

مال بہار گہ ۽ گردانت، بزہ یک شہ ۽ گیپت یک ۽ رانہ گیپت۔ (بزاں مال سہب
برگاہ ۽ ساہگ انت،)

مال پہ انتظام۔ (مال ۽ پہ انتظام کار مرز کن ۽ گڑا مال مال بیت، رسیت)
مال پہ بہار سیت، عقل پہ بہانہ رسیت۔ (عقل ہر یک انسانے ۽ را اللہ ۽ داگ،
عقل ۽ شریں وڑے ۽ کار گرگ خدائے دادے کہ ہر کس ۽ نصیب نہ بیت،
مال بہائی چیزے)

مال پہ پیش کاند ۽ باز نہ بیت۔ (مال ۽ را کار بندے چست ۽ ایر کن ۽ گیشتر بیت، پہ
پیش کاند باز نہ بیت)

مال پہ حساب، مذہب پہ کتاب۔ (مال ۽ حساب ۽ داد ۽ مذہب ۽ وتی کتاب انت)
مال پہ کڈن ۽ دارگ ۽ واداں نہ بیت۔ (مال پہ ایر بوہگ ۽ گیش نہ بیت، آئی ۽ کار
بندے گڑا ودیت)

مال پہ قسمت انت نا پہ کمال۔ (قسمت وتی دست ۽ انت، مالے کہ نصیب ۽ انت
رسیت، وتارا کنگی نہ انت)

مال پہ کوشش۔ (جہد بے مژنہ بیت)

مال پہ گیس ۽ مژنہ کنت، چوکی بہ آنگ ۽ پڑنہ کنت۔ (دولت طاقت گس ۽ ایر کنگی ۽
چوکی اسپیدگ ۽ تہا پڑنہ کنت)

مال پہ گشاد۔ (کمال ۽ گشاد کہ بوت گڑا مال مچ بیت)

مال پہ مال کیت۔ (مال ۽ کار بند ۽ چست ۽ ایر کن ۽ گڑا گیشتر بیت)

مال پہ مالک، گیس پہ گودی۔ (شتریں مالک مالدار بیت، شتریں جنین گس ۽ داشت کنت)

مال پہ مالک، مجلس پہ مردم۔ (مال ۽ را کہ مالک بیت گڑا مال مال بیت، مجلس ۽ براہ گوں مچی ۽ مردم ۽ انت)

مال دار دل سیہ ۽ تہار۔ (مال دار کنجوس بنت، آئی دل کسان بیت)

مال دار ۽ ہر کہ دوستدار انت۔ (ہر کس لالچی انت، مال کہ بوت ہر کس تئی سیال انت، بے مال ۽ کس وتی سیال نہ کنت)

مال دار ۽ میار مہ کن۔ (میار کنگ و شین عادتے نہ انت، مال کہ دار ۽ گڑا میار ۽ ایر بہ کن)

مال دوست سیال نہ کثیت۔ (آ کہ مال ۽ دوستی ۽ کنت آسیالی نہ کنت)

مال دوست کسی دوست نہ بیت۔ (آ کہ مال ۽ دوستی ۽ کنت آسیال نہ داریت)

مال دوست کسے ۽ را دوست نہ بیت۔ (آ کہ مال ۽ دوستی ۽ کنت آئی ۽ کس دوست نہ داریت)

مال دوست مردم ۽ دوست نہ بیت۔ (آ کہ مال ۽ دوستی ۽ کنت، آئی ۽ را مردم ۽ دوستی نہ بیت)

مال دوست، دوست نہ کثیت۔ (آ کہ مال ۽ دوستی ۽ کنت، آ دوستی نہ کنت)

مال ستر دوست بیت، پلس ۽ مرک ۽ ایر ۽ نہ کن انت۔ (مال چہ پلس ۽ شتر تر نہ انت، مال ۽ بدل کیت بلے پلس ۽ بدل نئیت)

مال مردم ۽ بد حال کنت۔ (بازیں جو پہ ۽ مال ۽ لالچی بد حالی انت)

مال نا اہل ء کنت بد حال۔ (جٹ ء جاہل ء مال بد حال کنت)

مال ء دولت پہ بخت ء قسمت۔ (مال دولت، روزی چہ اللہ ء ء پہ تالہ)

مال واپس کنیت بلے ہال واپس نیت۔ (گشتگیں گپ چہ زبان ء دراتگ گڑاشت،

پداوترنہ بیت، بلے مال پداکیت)

مال ہما جوان انت کہ برگ بہ بیت۔ (مال ہما و ہداں کار ء بنیت کہ دست شہاری مان

بہ بیت)

مال ہما جوان انت کہ بہر مہ بیت۔ (ہر کس ء راوتی مال دوست انت، انچو پہ دیم مال

کنگ مہ بیت)

مال ہما جوان انت کہ مالک ء بد حال مہ کنت۔ (زہگ ماس پلس ء آبادی ء زندگی انت،

اے کہ آباد بنت گڑاماس پس و شحال بنت،)

مال ء پہ مالک ء شاہیم ء تول کن۔ (ہر جاہ ء ہر کجا، ہر کار ء تہاوتی بروسہ ء ایر بہ کن،

بروسہ ء بیچ مہ پروش)

مال ء دارگ آسان انت، سیال ء دارگ گران انت۔ (مال مال بیت روت، مال کیت

اگاں براسی شت براس پدانیت)

مال ء قدر ء مالدار زانت۔ (ہما کس کہ گوں وتی دستاں محنت کنت آمزہ ء گندیت ء

قدر ء زانت)

مال ء مرد ء بہ یک شاہیم ء تول مہ کن۔ (مال مال بیت روت بلے مردم ء راگوں مال

ء مٹ مہ کن)

مالداری پہ جہا ء خواری۔ (مال لوٹ ء گڑاجہد، چپا ء خواری بہ کش)

مالداری، بلہ داری۔ (کسے کہ پہ مال ء دولت ء لالچ ء کنت بزاں آئی پہ وتادژ من

پیدا کرت)

مالے زیان بوت، پدانے بہ زور۔ (بے پروائی تاوان سرگیری تاوان دنت، پشومان کنت)

مالے نہ گرنے نانے نہ ورے عیسے مہ جن۔ (آچیزے کہ تئی دل نہ زوریت مہ ورے عیسے مہ جن)

مجلس بے خوراک ء وادگ انت۔ (دیوان ء مجلس کہ گنت گڑالم انت کہ ورگ ء چرگ بہ بیت)

مجلس پہ طعام، طعام پہ تام۔ (مجلس ء دیوان پہ ورگ، ء ورگ پہ تام، کہ دیوانانی شرپ انت)

مچ پہ پانگ۔ (اگاں مچاناں پانگ مہ بیت دز آسانی براں برانت، بے پانگی ہچ چیز ساٹگ نہ بیت)

محتاجی مرد ء بے شان کنت۔ (نیز گاری ء بزرگی مرد ء زور کنت) محلات ء ماٹریاں گوں پگ ء دون مہ کن۔ (شرکار ء شتریں چیز ء گوں خراب ء ہوار ء ہمسنگ مہ کن)

محنت ء پد عزت انت۔ (محنت بے مزنہ بیت، محنت ء پدوت عزت انت) مخلوق ء گوں وتی مکر ء چکر اں بیزار مہ کن۔ (اگاں کسے ء رابدیں عادتے گون گڑاچہ وتی بدیں حرکت ء مخلوق ء رابیزار ء دل آزار مہ کنت)

مذہب ء قوم بدل کرت نہ بیت۔ (قوم ء مذہب چہ بئن ء بہہ ء گون انت آہر کسی پبچار انت، بدل کنگ نہ بنت)

مردے کہ راست ء چاری نہ چپ ء، آنہ زانت جوانیں گپ ء۔ (گپ ء جبر ء وہد ء مردم ء راگپ جاہگ ء در کنگ لوٹیت، چو کہ مہ جاہیت ء گپ در بہ کنت آ نہ زانت وش ء شتریں گپ)

مردءِ قدرءِ نامردنہ زانت۔ (نامردءِ تہناوتی فکر گورِ انت، آمردءِ کدر قیمتءِ نہ زانت)

مردءِ کوٹءِ کلات قومءِ قبیلہ انت۔ (مردءِ را کہ مردم نہ بیت، راج قوم نہ بیت آئی مردی گری کار نہ دنت مردوتی قومءِ ہندءِ مستریءِ کنت)

مردءِ کہ بہ جنءِ سیل کت مردنہ بیت۔ (مردءِ وتی بستارے، مردءِ کہ وتی لگام جنءِ دستءِ دات گڑا آمرد مردے نہ بیت)

مردپہ میار نہاڈی پہ شہاز۔ (مردمءِ شان لُج انت ننگ انت، ہما کاڑءِ شوہاز کن کہ تی مہرانی مہروان بہ بیت)

مردپہ نان، بورپہ دان۔ (مردءِ شان نانءِ نام انت، بورءِ کاہءِ کدیم)

مردپہ وشیں لسانءِ کٹی جہانء۔ (انسان کہ وش زبانءِ وش لسان بوت بہ زال ہر کس آئی گونءِ مہر کنت، ہر کسی دلءِ جاہ کنت)

مرد چلی پہ کمال نامرد چلی پہ خیال۔ (مردانی تہا جو ہر بیت، نامرد تہنا و اب گندیت)

مرد کثیتءِ کمال کنت نامرد چھٹیتءِ زوال کنت۔ (دانائیں مرد گوں وتی کمالءِ جہد کنت، جم کنت)

مردم مالءِ نگہبانءِ و مال مردءِ نوان انت۔ (بزاں مردم مالءِ چاروکءِ مال مردمءِ اڈ پر دگ انت)

مردے را کہ میار گون آئی مہ گوش وتی راز۔ (راز ہنچیں چیزے کہ ہر کسی وژ نامیءِ بنامی انت، کسءِ وتی رازءِ مہ دے)

مردے کہ سیل نہ کنت دورءِ نزیک، آزال بولے۔ (مرد ہر و ہدءِ زمہ وار بیت آہر چیزءِ چاریتءِ کار کنت)

مردے کہ شپ جائنت ء روج جائنت آہر جہ بے جائنت۔ (آ مردم کہ بے پگر ء بے سوچ، روچے یک جاہے ء انت گڑا آہر کچا ہر جاہ بے جاہ بیت)

مرد ء برہ مال انت، مال ء برہ سخانت۔ (مال ہما و ہداں مال انت کہ داد و ہشت دیگ بہ بیت)

مرد ء زینت اخلاق انت۔ (مردم ء زیبائی نندگ ء پاد آیک ء گرانی ء ہانو ادہی انت)

مرد ء زینت مال انت۔ (مرد ء ر اللہ ء با کمال کرتگ آ محنت ء جفا کنت)

مرد ء سیال کمال انت۔ (مرد گوں وتی غیرت ء کمال ء زانگ بیت)

مرد ء کمال کار ء کردار انت، نہ گوڑگ۔ (تہنائیں پورت ء چپرتی کار ء نئیت، مرد گوں وتی کرد ء ہنر ء کمالاں پتارگ بیت)

مرد ء مز نہیں سیال مال انت۔ (”غریبی عیب نہ انت، غریب بے مرے اے بلائیں عیے“ مرد ء را کہ مال نہ بوت آدمردے نہ انت)

مردانی کار ء جن کرت نہ کنت۔ (مردین مردینیں چیزے ہر کس وتی کار ء، جنین وتی کار ء)

مردگ پہ مودگ ء زندگ نہ بیت۔ (کارے کہ کن ء گڑا آکار ء تہا ہمت بہ کن آئی ء بہ کن پہ کو کار ء جا کہ نہ بنت شتر، مردم کہ مریت مُرت شت پہ آئی ء دعا کن انت، پہ گریوگ ء موتک ء ارواہ و اتر نہ کنت)

مردم بہ لٹ ء دیم ء درئیت بہتر انت، شائی کہ لٹ بہ مردم ء سر ء بیت۔ (کارے ء کنگ ء ساری ہزار وار بہ سوچ ء کار ء بہ کن، سیت ء تاوان ء دیم ء ایر بہ کن ء کار ء بہ کن کہ رند ء پشومانی درد نہ وارت)

مردم پہ مردم۔ (بے مردم ء کس زانگ نہ بیت، ایوکی پہ اللہ پاک ء وش انت)

مردے ء را کہ مہ بیت احساس ء وفا، آ بہ ہر کار چاریت وتی کٹ ء نپ ء۔ (بے
 احساس ء بے پگریں مردم را پہ دومی ء خیر نہ بیت)
 مردے ستر دانا بیت گوں نادان ء نہ چلیت۔ (گوں نادان ء گپ ء تران، چست ء ایر
 ناہوڈی ء)

مردے کہ بے میار انت، آپہ ہر کار ء ناساز انت۔ (بے میار ء بے لجیس مردم ء را ہج
 جاہ خیر نیست)

مردے کہ پہ وتا پروانہ داری، آپر توجہ پرواداری۔ (کسے کہ وتی پرواہ ء نہ داریت
 گڑا آئی ء را دومی ء چے پرواہ)

مردے کہ پہ وتانا م نہ داری، آپر توجہ نامے کاری۔ (کسے ء را کہ پہ وتانا بیت گڑا پہ
 دومی ء چون بیت)

مردے کہ شہ گلر حاک ء رُستہ شائی ہر کس ء دست شُشتہ۔ (دوز بانیں مردم ء را وفا
 نیست گماہی ہمراہی وتی سرء گاری)

مردے کہ نہ پس داری نہ پیروک آ ترانہ ہنڈک جوان کنت نہ تیرک۔ (بے حیاہ ء
 بے ننگیں مردم ء را ہج چیز کار نہ کنت)

مردے کہ نہ چاری قوم ء نام ء ننگ ء آچوں کنت زہم ء پینگ ء۔ (بے نگیں مردم ء
 قوم ء اول ج نہ بیت)

مردے کہ نہ خدا راز انت نہ رسول ء تاں قیامت ء یلہ دے آ پزؤل ء۔ (بے دین ء
 ایمانیں مردم ء را یلہ کن)

مردے کہ نہ قوم زانت نہ قبیلہ، آ ترانہ پنت جوان کنت نہ حیلہ۔ (کسے کہ وتی
 عزت ء نہ زانت گڑا کسی عزت ء نہ زانت)

مردے کہ نہ وتی نام ء چاریت نہ پلس ء دوستی مہ کن ہیج آناکس ء۔ (بے نپ ء بے مقصدیں مردم ء راہی چیز ء پرواہ نیست)

مردے کہ وتی پلس ء قدر ء نہ زانت، دگر ء پلس ء قدر اچیز زانت۔ (جنت ماس ء پادانی چیز ء انت ء پلس جنت ء دروازگ انت)

مردے کہ وتی قوم ء بہاے کنت آپر توجہ حیاے کنت۔ (کسے ء را کہ وتی پہ عزت ء نہ بوت جند ء، گڑا آئی ء را پہ قوم ء پہ دومی ء چے پرواہ)

مردے کہ وتی نان ء نہ ساتی دگر ء نان ء چوں ساتی۔ (کسے کہ وتی جند ء نہ زانت ء پوہ نہ بیت، وتاراسات ات نہ کنت گڑا چہ دومی چے گلگ)

مرگ پہ آہگ ماہگ نہ کنت۔ (مرگ ء کار اسپیدگ دیگ انت مرگ ماہگ نہ کنت، ماہگ پلس ء گوکاناں بیت ہما کہ شیر دنت، پہ اسپیدگ ء دیگ ء مرگ ء را ماہگ نہ بیت، پرچا کہ ماہگ ء چہ شیر در کیت)

مرگ پہ پڑ ء بال مرد پہ گپ ء گال۔ مرد ء شان آئی وش لسانی انت) مرگ طاؤس گوں خٹونک و کر گز ء نساہی۔ (نیکیں مردم، شتریں مردم گوں بدیں مردم ء برابر نہ بیت، یک نہ بیت)

مزبوتیں شہر وکلات اسلام انت۔ (مزبوتیں شہر وکلات اسلام انت)

مزنیں خواری بے براسی انت۔ (بے براسی سک گران انت، وائے پشت)

مژور، ستم زور۔ (آکہ جہد ء عادت انت، آئی تھا انسانیت مان)

مژوری مزگ داری۔ (دست ء کار کنگ ء آئی وتی لذتے)

مستری پہ شتر تری۔ (زانکاری ء بودشت بیت وت مستری رسیت، شتر کہ بے مستر بے)

میسک گوں اشکر ء ہم سنگ نہ بیت۔ (شترے ء خرابی ء تھا فرق ہست)

مسلمان ۽ مزنين نوان ايمان انت۔ (بزائ مسلمان ۽ اڏانديم بزائ ايمان كلمه
انت)

مشڪ په پڻي ۽ سٺ نه كنت۔ (آ مردم كه نزور انت، آگول زوراك ۽ جنگ كرت نه
كنت، آگال چڻشين گوہ وارت گراڻشت بربادي انت)

مشڪ په سينگ ۽ جنگ ۽ نريان نه بيت۔ (هر كس په بالاد، هر كسي وتي باله ۽ كارے،
كس كسي وڙا بوت نه كنت ۽ كارے كرت نه كنت، هر كسي وتي كجاله)

مصيبت ۽ راسهت نيسټ۔ (مصيبت ۽ وباكاينت، گول آياں ديم په ديم بوڳي انت)
مکر ۽ پيل ۽ پودام زوت تركيت۔ (خرايں مردم زوت وتارا پڊر كنت)

ملڪ ۽ حكومت په لشكر ۽ قوت۔ (ماكاناں حكومت ۽ راشترين فوج دارنت)
ملڪ په پسل ۽ مرد په نسل۔ (ملڪ ۽ سراكار كن ۽ آپسل دنت، مردم ۽ راکه نسل نه
بوت گرا نسل ديم ۽ نه روت)

ملڪ په لنڪاں لنگار نه بيت۔ (هر كار په سسا، ڀڄ كارے په بلو بالو بوت نه كنت، ملڪ ۽ په
گوک ۽ ٹکٽر كار ۽ لنگار كناں، نيکه په لنڪ)

ملڪ ۽ مال نه چلي په گپ ۽ گال۔ (په گپ ۽ چپرتي مال ۽ ملڪ ديروي كرت نه كناں، په
كار ملڪ ۽ مال ديروي كناں)

ملڪ همائي انت كه لڳے دست ۽ انت۔ (هر كارے ۽ ديم ۽ كه هر كس ديم ۽ بيت جهد
كنت مڙگنديت)

ملڪ، په نظام۔ (ملڪ ۽ راکه نظام بيت گرا ملڪ ملڪ بيت)
ملڪ ۽ حال ۽ حوال شه درچڪ ۽ درست بيت۔ (وشحالي ۽ آبادي چه مولم ۽ موسم ۽

زانگ بنت)

من پے گپء حیرانن، کہ ہر کس گو شیت من جوائن۔ (ہر کس وتاراوت زانت کہ
 کجام بستارء انت، جوائن ہمانت کہ آئی بلدیء دومی تو سیپ بہ کنت)
 موت بے کلہء کیت۔ (کس نہ زانت کہ کجام و ہدء گول انسانء چے بیت، موتء را
 و ہدء پاس نیست حال نہ دنت کیت)

مودپہ بُز۔ (بُز کہ بیت گڑامو دبیت، پداچہ مودان گوالگ جوڑکن انت)
 موک ولام، جنء کنت غلام۔ (رہنء جُرمانہ ہر کسء را غلام کنت، بزرگ کنت)
 مہ پہ ماگہء مردپہ جاگہء بے رُو بیت۔ (مردء کمال گول، ہنکینء جاگہء انت، آ
 نامرد انت کہ بے درء بے بندر انت)

مہتاجی مردء نامرد کنت۔ (بزرگی مردء سرین پروش کنت)
 مہر و سخا، کئی دوستء نپء۔ (مہر کنوک کہ تپاک بیت، گڑاسیتء نپء گندیت)
 مہری پہ رپتار، مردپہ گپتار۔ (اُشترء کہ رپتار بیت گڑا اُشترے، مردء مستریں چیز
 آئی زبانء گپتار انت)

مہری پہ رھواری۔ (مہری پہ راہء پٹ)
 مہری پہ مہار۔ (مہریء مہار کن انت)
 مہمانء مہ جن شگان۔ (مہمان خدائی انت آئیء وتی روزی چہ خدائی نیمگء گون
 انت آئی ترژن مہ جن)

مہمان پہ وٹشیں لسان۔ (مہمان کہ کیت باندیں انسانء روح پچ بہ بیت، پرچاکہ
 مہمان اللہ نگ انت، وش نسیبء گسء مہمان کیت، آئیء راوتی روزی
 وت گون انت، چہ مہمانء دل آزار مہ بو)

میار مردء خوار کنت۔ (آکس کہ پہ کارےء لچء میار کنت، گڑاسیر لاپ نہ بیت،
 لچء میار خوار کنت، بزاں پشت کیسے)

میارء حیا، لڈیتگ انت شہ ہر جا۔ (آدگہ زمانگ بوتگ کہ ہر کس ء ہر کسی ننگ
ء حفاظت کرتگ، مرچی بے ننگی انت، حیاہ شنگ)
میتگ پہ مستر، کار پہ کستر۔ (میتگ ء را مستر کہ بیت گڑا میتگ شر بیت، کستریں
دستاں سُبک انت، شر تر کار کن انت، عزت بہ دینت)
میتگ پہ میر، توپک پہ تیر۔ (میتگ ء را میر ء سروگ بیت گڑا آیتگ جوان بیت)
مے کوٹ ء کلات کوہ ء تلار انت۔ (بلوچ ء مال مڈی، ہند ء جاہ ہے کوہ ء تلار انت)

ن

نا اہل پہ کمک ء اہل نہ بیت۔ (پنڈوک ء کہ پنڈگ عادت کرتگ آوتی عادت ء یلہ نہ دنت ء نیکہ آازگار بیت)

نا اہل ء نابلد ء کاروان ء مستر مہ کن۔ (نابود ء نا اہل ء سروگ مہ کن کہ تاوان انت) نادان پہ سال دانا پہ گال مزن بیت۔ (گال ہما تیر ء زہم انت کہ آئی جتگیں ٹپ ء زیم ہچبر نہ رؤت، دانا ء گالے تالہ ء بدل کرت کنت ء نمیر ان بیت، بلے نادان و نادان انت)

نادرستی، پہ سستی نہ ٹہیت۔ (درستی ء ہاترا، پہ مردم گرمی ء ہاترا زبان ء چالاکی، رو آ لوٹیت، پہ سستی بوت نہ کنت)

نان دژ من ء دوست کنت۔ (کسے کہ بزرگ، لاچار ء کو ار مندگ بیت گڑا دوست ء دژ من ء نہ چاریت)

نافرمان ء نادان ء نوکر مہ کن۔ (نافرمان ء نادان ء ہمراہداری ء مہ کن چاتے ء کپ ے)

نا جہیں شریک ء نا ٹہیں سیال۔ (ہر جاگہ ہر کار ء تہا ناتپاکی بوت، اود ء خیر نہ بیت) نادان ء دانا گوں وت ء لوڈ نہ بنت۔ (پہ سنگتی ء جوڑی داری ء پیم ء سرپدی لوٹیت، اگال اے وت ماوتا چپ بہ بنت گڑا جوڑی نہ بیت)

نادان ء نافرماں گوں و تا براس و گؤہار انت۔ (نادان ء ناپرمان ہرچی کنت پہ وتی
بخت ء قسمت ء، پہ وت سوچنت، دگر ء نپ دات نہ کن انت)

نادان پہ پنت نہ چلیت۔ (نادان ء جاہل ء راہنت اثر نہ کنت)

نادان پہ دانائے ء ووش نہ بیٹ۔ (نادان ء پھم کار نہ کنت، پہ دانائے ووش نہ بیٹ)

نادان مردم ء بے شان کنت۔ (نادانی ء جاہلی مردم ء شرب ء بارت)

نادان یک روچے سہب نہ کنت۔ (دروگین ء بے نیں چیز ء مردم یک روچے نہ
اوشنتیت)

ناکس، ردوا، پنت ء بہ گوش ء بدبا۔ (ناسرپد، سرپد نہ بیٹ، دمان ء ریپ وارت،
پنت ء اول نہ زوریت)

نام ء توار پہ کار ء کردار۔ (کار ء کرداریں انسان نام ء توار کشیت پہ وتی کار ء کردارانی
پشت ء)

نام ء توار پہ مال ء دوار۔ (مال بیٹ، دوار بیٹ گڑا پجارگ بے ء تئی نام توار دور
پر شیت)

نام پہ نان ء نان پہ توان۔ (نام بیٹ نان بیٹ، نان پہ توان)

نامرد ء واگ ء لگام بہ جن ء دست ء انت۔ (جن مُریدیں مرد ء لگام گڑا جن ء
دست ء بیٹ)

نامرد بہ ہر کسی دل ء سرد۔ (نامرد ء راشریں گپ ء سوچ نیست کسی دل ء جاہ کرت نہ
کنت)

نامرد پہ پنت ء مرد نہ بیٹ۔ (پنت ہما مردم ء را کار کنت کہ آپہ پنت ء گوشدارگ ء
ساجوبہ بیٹ، بہ تلو سیت)

نامرد ء سیال زر ء مال انت۔ (نامرد و تارا پہ زر ء کشیت)

نان ء دژ من جان ء دژ من انت۔ (آکہ نان ء دژ منی ء کنت آجان ء پرواہ ء نہ
داریت)

نان ء سر ء دوست ء دژ من مچ ء مچ بنت۔ (گژنگی وت وبائے، اے ساہت ء ہر کس
پہ وت، کس پبچارگ نہ بیت)

نان ء وقت ء دوست ء دژ من درست نہ بیت۔ (ہر کس پہ لاپ ء شوہاز ء در پہ در
انت، نان دیگی چیزے نہ انت)

نان ایمان ء بہ جہ ء کاریت۔ (دست پچ بے روزی شاہگان بیت)

نان بہ مردم ء جہ ء بنیت بہتر انت کہ مردم بہ نان ء پدابہ رؤت۔ ہما جہد ء ہیل بہ کن
کہ روزی وت تئی کر ابیت)

نان پنڈگ بیت، نام پنڈگ نہ بیت۔ (نام ء کشگ ء بازس قربانی ء زانتکاری ء جہدے
لوٹیت، نان پنڈگ بیت)

نان پہ دنتان۔ (دنتان کہ بیت نان وارت کن ے)

نان پہ نکان۔ (بلوچی گال آنت، نان و نان انت گڑ ایک لوگے ء سر جمیں مردمانی نان
پدا آ نکان گوشگ بیت، بہ زان تیوگینانی نان)

نان دیگ بیت نام دیگ نہ بیت۔ (کسے ء رانان دیگ بیت بلے عزت ہر کسی وتی
انت)

نان ء جان ہم تول انت۔ (نان ء جان ہمسنگ آنت)

نان ء نکان، دل جمی ء ایمان۔ (کارے ء تہا کہ دلجم بے، گوں ایمانداری ء کارے کن
ے گڑ انان ء نکان مچ بیت ء برکت)

نان ء پاس ء دگرے گس ء مہ رو۔ (ہر کسی تب ء بز ان ء آئی گورا بہ رو،)

نان ۽ جاہ ۽ شکر نہ گپیٽ۔ (نان وتی جاہ ۽ کار مرز کنگ بیت، شکر ۽ کس نان ۽ جاہ ۽ کار مرز نہ کنت)

ناہیل و نابز انتاراج ۽ سردار مہ کن۔ (نابود ۽ جان دڙ ۽ راج ۽ سروگی ۽ میلی، اگاں ناں تاوان کاریت)

نپاد پھ مراد۔ (ہر کسی دل ۽ مراد است)

نشانگ ۽ چم جنت نہ تیپنگ۔ (ہماکار ۽ کہ دست شتر کنت کار کنگ ۽ رہند عقل انت، ہشکیں سرگ کار نہ دنت، عقل لوٹیت کار ۽ کنگ ۽)

نعمت پھ زحمت، دولت پھ محنت۔ (کسے کہ جہد کنت جہد ۽ تہا برکت مان، محنت کنوک اللہ ۽ دوست آنت)

نقصان ۽ سر ارمان مہ کن۔ (پہ دیم ۽ کار ۽ بہ جیڑ تاوان بوتگین ۽ یلہ کن)

ننگ پھ جنگ نہ انت۔ (ننگ پھ ننگ انت، ننگ ۽ پسات، جنگ ننگ نہ بیت)

نوکری پھ چاکری۔ (نوکری پھ چاکری بیت)

نوکری در بہ دری۔ (گلامی ۽ نوکری بے تاہیری ۽، یک ٹک ۽ یک جاہے بوت نہ کن ۽)

نوں بلوچ ہنچو سرگران انت روچ پھ رو جہل روان انت۔ (ناتپکی، ضد، حسد کینگ، دوری وت جہل کنت)

نہ بلوچ منتہ نہ بلوچی۔ (راجانی پیچار آئی دودر بیدگاں، زبان انت، مرچی زمانگ

انچوش انت کہ کس وتارا بلوچ گشگ ۽ تیار نہ انت گوں ر بیدگاں، گڑا

اے وڑ نہ بلوچ منتہ نہ بلوچی۔ آ دودر بیدگ، آ مہمانداری، میار جلی،

باہوٹی آکجاشت انت)

نہ پخز کن، نہ وتر اے قدر کن۔ (کجام بستار ۽ ۽، بس خدائے شکر ۽ منت ۽ بہ گر)

ناپوہ پہ کارے فرماں مہ کن۔ (نابزانت ء نابلد ء پہ کارے پرمان مہ کن)
 نہ دگرے کوٹ تی انت نہ کلات، وتی چندے گڈک ء پساٹ۔ (ہر وہد، اول سراں وتی
 لوگ ء شتر کن، پداچا گرد ء نون پدا قوم ء دگرے)
 نہ دل دو جاہ ء بیت نہ دو ماشوک یک دل ء جد ابیت۔ (دل ء ہمک واہگ ء واہشت پیلو
 نہ بنت، ء پہنکیں مہر گوں ہر کس ء نہ بیت)
 نہ گوات و ترا کن نہ و ترا بے شان کن۔ (غرور تکبر اے خراہیں چیزے، ء مایوسی
 اول گناہ انت)

نہ وتی عیب ء درا کن نہ دگرے۔ (دومی ء عیب ء راز ء پدر کنگ سلئیں کارے، دومی ء
 عیب ء چیر دے خدا قیامت ء تئی عیب ء چیر دنت)
 نہار، پہ نہر سل پہ شتر۔ (نہارے کار نہر دگ انت، سل پہ رنگ ء گوازر جنت)
 نیستی پہ سستی دور نہ بیت۔ (پاد کہ پادے سرا بیت جہد نہ بیت گڑالاپ سیر نہ بیت)
 نیستی، سستی۔ (ہچ کہ نہ بیت گڑا مردم وت سست ء نزور بیت)
 نیکیں نیت پہ نیکیں دل۔ (انسان کہ کجام کارے کنت آگوں آئی نیت ء کار داریت،
 اللہ نیت ء چاریت، دل نہ چاریت)

نیمگ پہ شیر۔ (شیر کہ بیت گڑا نیمگ در کئیت، چہ آپ ء نیمگ در نئیت)

و

واب ء آرام مردم ء کنت بے نام۔ (بے جوہری ء جان دڑی مرد ء جوہر ء ہلاس
کنت)

واب یک نشے۔ (ہر چیز ء راوہد است کار کہ بے وہد ء کنگ بہ بیت گڑ اتاوان دنت)
وات ء راوت رنج ء تہادور مہ دے۔ (وتاراوت اڑ ء جنجالانی تہا برگ ناہوڈی ء)
وام دوست کس ء را دوست نہ بیت۔ (آکہ وام ء عادت انت آکس ء را دوست نہ
بیت)

وام ء گرگ پہ تام ء برگ ء نہ ٹہیت۔ (وام کنگ جو انیس کارے نہ انت، ء تام ء
گرگ ء گیرت ء کٹگ ہم ناوشی ء)
وام ء گرگ پہ روگ و آہگ۔ (وامدار کہ وام زرت گڑ ادیگ توری، روگ آہگ
لوٹیت)

وام دار نہ بیت نام دار۔ (بچ بوت نہ کنت کہ کسے وام کنگ ء عادت انت آنادر
بوتگ، وام کنگ سلیس عادتے)

وام مرد ء بے شام کنت۔ (دانکد وام ء گوں زند گوازینگ بیت الم روچے کڈن
جنگ بیت تی وام دیگ ء گڑ ابروسہ روت بے شام بے)

وام، مردء کنت بنام۔ (وامدار بنام بیت، وشنام نہ بیت وام کنگ بدیں کارے)
وامء ءنشہ ء عادت ء بہ وتامہ لچین۔ (وام ءنشہ دوئیں بدیں عات انت)
وانگ پہ زانگ۔ (وانگ ء واستہ ہب لوٹیت زانت لوٹیت گڑاوانگ بیت، گوں پهم ء
زانت ء)

وانگ، پہ زانگ۔ (وانگ بیت، زانت ء زانشت بیت وت زانگ کیت)
وت سریں مردم ء را آسر نہ بیت۔ (آ مردم کہ وت سری کنت مسترینانی پنت ء
سکیناں نہ زوریت، وتی دل ء واہشتانی پیم ء کار ء کنت گڑا بے مراد ء بے
آسر بیت آئی ء آسر نہ بیت)

وت وہی تباہی۔ (وتاراوت ایوک لیگک ء مزن کنگ، زاننکاری نہ انت بلکیں تباہ
کنگ انت)

وت وہی قوم ء گار کنت۔ (وت سوچی، گاری انت، سوچ ہما بہ بیت پہ قوم ء راج، پہ
دومی ء)

وتارا بے شان مہ کن۔ (وتارا گوں کرد ء انچوبہ دار کہ ہر جاہ بے شرپ مہ بے)
وتاراشہ کس ء بالامہ جن۔ (چے کہ تئی بستار انت ہما کساس ء داب ء وتارا بہ دار)
وترا جوان مہ گوش۔ (جوانی ہما انت کہ ترا دگرے بے گوشیت جوان)
وتراشہ ناکساں دور بہ دار۔ (وتارا چہ ہر کساں دور بہ دار گوں کرداں وتی)
وترا گوں ہر کس ء ناکس ء قول مہ کن۔ (ہر کسی وتی لائق ء کمالے، ہر کسی وتی
بستارے، ہر کس ہر کس، تووت بہ بو)

وتی اختیاراں پہ دگر ء گیتاراں یلہ مہ کن۔ (مردم تزن جن انت، گوش انت، وتی کار
ء پہ کسی گوشگ ء یلہ من)

وتی بدخواہ ء دژ منانی نیام ء سئلہ مه کن۔ (بدواہ ء دژ من ء یلہ بہ دئے، آیانی سئلہ ء
تو جیل ء مه بو)

وتی تنگی ء غم ء گوں ہر کس ء ظاہر مه کن۔ (بیسہ ء اللہ ء سرا بہ دارچہ اللہ ء بہ لوٹ
پنڈگ ء عادت مه کن، دست مه شہار کسی کرا)

وتی جن ء زہگاں وت ایر مه جن۔ (زہگ ء جن ء ایر جنگ بد تر خرابی ءے، اگاں
نابوداں آیانی دل بڈی ء بہ کن شتر بنت)

وتی جن ء زہگاں ہمیشہ پسات۔ (مرد ہما انت کہ وتی جن ء زہگانی لائق انت)
وتی جن ء زہگانی وت سپت ء مه کن۔ (جن ء زہگ کہ بلد ء لانک بنت آیانی سپت
وت بیت، پہ زور سپت مه کن، بلکن آوڑ نہ انت)

وتی جن ء زہگاں دگر ء چم بردار مه کن۔ (وت مرد بہو، بُو د بہ کن، دگر ء چم بردار مه
کن وتی زہگان)

وتی چادر ء پچار پد اچیز ء مان کن۔ (چادر کہ کسان بیت آبازیں چیز داشت نہ کنت،
چنکس کہ آئی کساس انت مان ءے بہ کن)

وتی حال ء مال ء وت پسات۔ (وتی ہر چیز ء وت بہ رگین، سنا خدائی نیامتے، عقل
خداء داتگ)

وتی جبر ء بے اثر مه کن۔ (ہماگپ ء بہ جن کہ وزنے بہ بیت)
وتی حق ء سرا اوشتنگ جاہلی ءے نہ انت۔ (پہ حق ء مر ءے شہید بے، وتی حق ء گرگ
جاہلی نہ انت)

وتی حق ء لوٹگ پنڈگے نہ انت۔ (وتی جند ء حق ء چیز ء لوٹگ ء میار مه کن پنڈگے نہ
انت تی حق انت)

وتی درداں گوں بے درداں مہ گوش۔ (ہما کہ رازء سر پدء پوہ انت گوں ہمائی ءوتی
 رازاں بہ گوش)

وتی دل ءدگرء دست ءمہ دئے۔ (ہر کس ءراوتارا عقل ہست بہ جیڑہ کہ من ءچے
 کنگئی انت، وت ءراگنوک مہ کن)

وتی دل ءدارگ ءدگرء دل ءآرگ بازگران انت۔ (وتی کردء جوان کنگ ءچہ وتی
 کردء دگرء دل ءجاگہ کنگ بلائیں جہد ءشیواری ءے لوٹیت)

وتی زہگ ءنوکر ءوت سر مہ کن۔ (زہگے، جتینے یانو کرے بیت آیاں وتی پابند بہ کن،
 وترانا)

وتی عزت ءوت پسات۔ (ہر کسی عزت وتی دست ءانت کس کسی عزت ءخراب
 کرت نہ کنت)

وتی عزت ءشہ کس ءجہلامہ کن۔ (وتاراچہ کس ءمزن مہ لیک گڑا بے شرپ بئے)
 وتی قوم ءراج نہ تخت لوٹیت نہ تاج۔ (وتی وتی انت، آئی ءراپہ وتی ءہچ ملا مے پکار
 نہ بیت)

وتی کار ءوت نہ سپت کن نہ ایرجن۔ (کار ہما انت کہ دگرء سپت بہ کنت ءیراد گیری
 ء بہ سگت)

وتی کار ءبے قدر مہ کن۔ (چو وتارا نا بود مہ کن کہ بے بستار بہ بئے)
 وتی کار ءپہ دگرء بلہ ءمیل۔ (بلدی ہمیش انت کہ ہر کس وتی کار ءوت بہ کنت،)

وتی کمی ءعیب ءکسی دیم ءبیان مہ کن۔ (چے کہ تی بخت ءانت شکر ء بہ گراء او پار
 کش کس ءگوں وتی عیب ءپدر مہ کن)

وتی قوم ءقبیلہ، نہ بہانہ لوٹی نہ ہیلہ۔ (وتی ہرچی وتی انت، آئی ہاترا ہچ پلمل نہ لوٹیت)

وتی کیتو ۽ سیل کن، چیز ۽ بہ گر۔ (ہر جاہ ۽ ہر کارے ۽ کنگ ۽ بیس بچا ۽ پد اپیسلہ بہ

کن، اشتاپی مہ کن ہچ کار ۽ تھا)

وتی گس ۽ تھا غم و تہلی ۽ تالان مہ کن۔ (گسانی تھا خدا بیت، خدائے دین بیت، قرآن

بیت گڑا گس چہ ہر چیز ۽ پاک بنت)

وتی غم ۽ دل ۽ بہ دار بلے دیم ۽ میار۔ (زند جیڑہ ۽ جنجال ۽ نام انت، زند ۽ تھا ہر وڑیں

سکلی ۽ سوری کیت، دل ۽ مزن کن اوپار کش، گڑا پد دمبگ انت)

وتی مال ۽ بہ دگر ۽ آہر ۽ دگر ۽ مال ۽ بہ وتی کہدان ۽ ہیل مہ دے (وتی مالاں پہ

دگر ۽ کاہ ۽ بوجاں عادت مہ دے ۽ دگر یگاں وتی ۽)

وتی مال ۽ حال ۽ بہ کس ۽ در ۽ مہ کن۔ (کجام وڑا کہ زندگی کنگ ۽ ۽ ازگار ۽ یا

نیزگار ۽ خدائے شگر ۽ بہ گر اوپار کش)

وتی مال ۽ پہ دگر ۽ پلہ ۽ میل۔ (وتی زہگ بہ بیت یا ساہدار کسی محتاجی ۽ میل)

وتی محتاجی ۽ عیب ۽ وت ظاہر مہ کن۔ (سگ ۽ اوپار جوانیں عادت، کجام کہ وڑا ۽

دل ۽ بہ دار)

وتی محنت ۽ بے منت مہ کن۔ (جہد ۽ کن ۽ سرجم ۽ گوں دلجمی ۽ بہ کن، بے نپ ۽ مہ

کن و ہد زوالی ۽)

وتی نان ۽ سیل کن پد اسلہ بہ جن۔ (وتی بستار ۽ بچا ۽ کار بہ کن، اگاں کارے ۽ تھا ہاٹی

دار ۽ گڑا آکار ۽ سلہ ۽ بہ جن)

وتی نوکر ۽ زہگاں دگر ۽ گس ۽ ہیل مہ دے۔ (شتریں ہیل شتر انت ہر و ہد شتریں ہیل

۽ درس ۽ بہ دے، بدیں ہیل بدیں عادتے)

وتے کمی ۽ وت بہ زان۔ (ہر کس وتی بالاد ۽ زانت کہ من چون آں، منی کر د چون

انت)

ورنائی کرنائی۔ (ورنائی ۽ تہا بلائیں کراماتے مان، ہرچی کرت کن ۽ ہون گرم
انت)

وروکیں لیڑہ ۽ جنوکیں گوگ ۽ لٹک مہ گر۔ (کسے کہ بے زانت ۽ جاہل انت گوں
آئی ۽ گون مہ کپ)

وژدلی، زندگ دلی۔ (وژنام بے دل زندگ بیت، دل زندگ بیت شاکام بے)
وشی پہ خوشحالی۔ (زند آسرات بیت، زند ۽ راشتریں منزل آسر بیت گڑازند و شحال
بیت)

وشیں گپ دژمن ۽ ہم وش کنت۔ (دژمن ۽ گند ۽ سلام بہ کن دل ۽ وش بہ کن)
وشیں گپ ۽ گال نہ قیمت لوٹیت نہ مال۔ (پہ شتری ۽ جوانی کنگ ۽ ہاتر مال ۽ قیمت نہ
لوٹیت، آگوں ہر کسی شتری ۽ کارداریت کہ چنکس وت شتر بے گڑاشتری
کیت، زبان وت پچار کنائینیت)

وصو کہ باز نہ بیت ہمراز۔ (وصو ۽ نثار کہ تپاک مہ باں گس ۽ گل ۽ شاد نہ باں)
وقت ۽ گٹ ۽ پہ روگ ۽ میل۔ (وقت ۽ چہ سیت نپ چست بہ کن، دست ۽ روزی ۽
یلہ مہ کن)

وقت پر تو سیل نہ کنت۔ (وہد گوزوکیں چیزے کستی ودار ۽ نہ کنت)

D

ہار پہ ہور۔ (ہنور بیت ہار بیت)

ہار ۽ بہ گٹ ۽ مہ دے۔ (ہر چیز ۽ بستار ہماوڑ دیگ بہ بیت)

ہان ۽ جاہ ۽ اگر نہ گپت۔ (کارے کہ نہ بیت گڑاٹال مٹول مہ کن، گپ ۽ ہر وہد
راست بہ کن ۽ بہ گوش)

ہپوک پہ ہپوک ۽ واہگ نہ کنت۔ (وروک ۽ راپہ وروک ۽ بد کیت، ہپوک ۽ راپہ
ہپوک ۽ حسد کیت، جنین لوٹنت کہ مرد گوں من بہ بیت)

ہچ کس شہ غم ۽ ہلاس نہ بیت۔ (انسان داں زندگ انت غم آئی ہمراہ انت)
ہچ کسے بے غم بوت نہ کنت۔ (ہچ بوت نہ کنت کہ کسے بے غم ۽ وش ۽ زندگی
گوازیگ ۽ انت)

ہڈپہ دنان جاہگ بیت۔ (دنان کہ بیت ہڈجات کن ۽)
ہر کارے را کہ نہ زان ۽ کارے مہ دار۔ (ہماکار ۽ کہ زانے ہماکار ۽ بہ کن، ہر کار ۽
تہاچرتی مہ کن)

ہر کس بے مال ۽ دووار انت بے نام و توار انت۔ (کسے ۽ را کہ مال ۽ دووار نیست آ بے
نام ۽ نشان انت)

ہر کس بے نان بُوت، آزیں بوت۔ (بے نانی وت گاری ۛ)

ہر کس پہ خیالے۔ (ہر کسی وتی راہ ۛ، ہر کسی وتی ستائے)

ہر کس پہ رہ انت بخت پر جہ انت۔ (ہر کس ہر چہی کنت نہ کنت بلے بخت چہ بوتن ۛ

گون انت، ہر چینکس کہ وس بہ کن ۛ)

ہر کس پہ سخانت بہ کٹ و نپانت۔ (ہر کس کہ تپاک انت، آیانی تہا تپاکی است گڑا

کٹ انت، آیاناں کٹ رسیت)

ہر کس حسد کنت پہ وت ۛ بد کنت۔ (ہر کس کہ بدی کنت پہ وتی روچاں کنت، بدی

کنوک ۛ را بستار ۛ عمر نہ بیت)

ہر کس دروگ بندیت، آشہ ہر کساس ۛ سدیت۔ (دروگ بند ۛ را کس وتی ہمراہ نہ

کنت)

ہر کس دوست داریت خدرا، آنقصان نہ دنت۔ (دوستی مہر بلائیں چیزے، ہر جاہ

ہر کجا روئے ترا لوگ ۛ جاہ بیت، سیت رسیت بلے بے نپ ۛ نہ بے)

ہر کس شب جاہ ۛ رو جاہ انت بد حال، ۛ بے جاہ انت۔ (مردم ہما انت کہ آئی ۛ راوت

جاہ ۛ، سنکین بوت، شپ جاہی ۛ روچ جاہی ہما بد حالی ۛ جنجالی انت)

ہر کس خدرا انت پیشانی ۛ سگار انت۔ (خداریں مردم ۛ را پبچار زاہریں است)

ہر کس کم بوت آگم بوت۔ (بے وسی ایوکی وت غمے)

ہر کس کہ دل ۛ آزار انت شائی ہر کس بیزار انت۔ (آ مردم کہ دل آزاری کنت،

حسد کنت، جاہلی کنت، آ مردم ۛ چہ ہر کس بیزاری بیت)

ہر کس کہ بچ انت آئی کٹ ۛ نپ بچ انت۔ (ہر کس دو تلی ۛ دو پوستی کنت، نپ ۛ

کٹ نہ گندیت)

ہر کس کہ لوٹی مزوریء کار، آچکرنہ کنت پہ شہرء بازار۔ (پلچرء ویلیس مردمء راکار
نہ رسیتء بے روزی بیت)

ہر کس گزرنہ چم انت، آئی غیرت ہر جہ کم انت۔ (بے لچء بے ننگیں مردمء رانچ
جاہ بستار نہ بیت)

ہر کس مزن انت وتی نام وناتا، آہبائے کنت قوم پہ لچک وپاتا۔ (مردم پہ وتی نامء
مریت نہ کہ نانء)

ہر کس، بے نان انت، ہر جہ حیران انت۔ (نابودء بے بلدیں مردم ہر جاہ پشت
کپیتء بے نان بیت)

ہر کس، شہ و تاباز انت آئی سرور ہر جاساز انت۔ (مردم کہ شہ وتء باز بیت آہر
جاگاہ نام ورء نام دار بیت)

ہر کہ وتی دلء حالء مالک وت انت۔ (ہر کس وتی حالء زانت کہ کجام کساسء
انت)

ہر مرگء پرء بالء ہر مردء عقلء خیال جتا انت۔ (ہر کس گوں وتی عقلء زانت
ء اینکس کار کنت، کسی سوچء خیال یک حسابء بوت نہ کنناں، ہے پیمء چو
مرگانی پیمء کہ آہانی بال انت)

ہرء مہ گوش کمیت، کہ ہر شہ اسپء نزیت۔ (ہر، ہر انت آئیء اسپ نہ گوشاں)
ہر پہ لگام ظالم پہ ملام۔ (لگام پہ ہرء انت، ظالم کہ کارے کنت ملام آئیء کنناں)

ہر جینک پہ آف ساپ نہ بیت۔ (ہر جینک باز ساپ کنگ لوٹیت)

ہر کس بہ یک غمء گر پتار انت۔ (امروز غمانی بازار انت ادا کس بے غم نہ انت)

ہر کس دوست ءِ دژمن ءِ پرک ءِ مہ زانت، آمرک و زندءِ ہم پرک ءِ نہ
 زانت۔ (کسے کہ دوست ءِ نہ زانت، شتر ءِ بد ءِ نہ زانت، آیانی تپاوت ءِ کرت
 نہ کنت، آہجیز ءِ نہ زانت، تب زانتی بلائیں ہنرے)

ہر کس، جنگ کنت سر ءِ بہ ہون رنگ کنت۔ (جنگانی تہا پُرشت ءِ پروش کیت، سرانی
 بیرانی بیت چہ جنگ ءِ ٹچک نامردی ءِ، ہون ءِ ہونر پچی بیت)
 ہر کس ءِ بہ یک جم ءِ سیل مہ کن۔ (ہر کجاء ہر جاگہ ءِ وتار ایک داب ءِ بہ دار)
 ہر کس ءِ راوتی غم انت۔ (ہر کس ساری ءِ پے وت سوچیت گڑا پداپہ دگراں)
 ہر کسی خدا خیر ءِ بہ کنت۔ (ہمک شتر سوچ ءِ شتر کار ءِ خدا خیر ءِ بہ کنت)
 ہر کسی دل کسان بوت سینگ ءِ پتینی ءِ کار نہ دنت۔ (دل کہ مزن بوت بالاد ءِ کس نہ
 چاریت، شتری چارگ بنت)

ہر کسی عقل کم بوت پاگ ءِ مزنی ءِ کار نہ دنت۔ (پہ رنگ ءِ دژوشم پہ پوشاک
 بادشاہ نہ بیت، پیم ءِ زانت پکار انت)
 ہر کسی فکر و غم جتا انت۔ (ہر کس چہ ہر کس ءِ جتا انت، چہ کار ءِ کرداں)
 ہر کہ گنگ دام انت ہر کار نا تمام انت۔ (پہ نابودی ءِ ہاموشی ءِ ہچ کارے آسر ءِ سرجم
 نہ بیت)

ہر ماگ ستر وش انت کرمان ءِ نہ ورنٹ۔ (آچیز کہ بدن ءِ تاوان دنت آئی ءِ نہ
 ورنٹ، ستر وش بہ بیت)

ہستی ءِ نیستی مرد ءِ پرکائی۔ (ازگاری ءِ نیزگاری زندءِ بہر انت کاینت)
 ہستی، مستی۔ (کسے ءِ را کہ بیت گڑا مست بیت، نیستے گڑا بزرگ انت)
 ہمت پہ دل انت نہ پہ بالاد۔ (ہشکیں مزنی ءِ بالاد کار ءِ نیت، دانکہ دل مہ بیت)

ہمت پہ منت پیدا کرت نہ بیت۔ (کارے ۽ کنگ ۽ کہ دل مہ گو شیت گڑا آکار پہ
منت نہ بیت،)

ہمراہی پہ ہمدلی۔ (راہ ۽ ۽ روگ ۽ جاہ ۽ ۽ روگ ۽ پیسر سنگت ۽ ہمراہانی تھا ہم دلی ۽
تپاکی بیت گڑا آسفر وش بیت ۽ ہمراہاری اول وش بیت)

ہمراہ ہما جوان انت کہ شور بزوری۔ (سنگت ہما شتر انت کہ بہ پہمیت شور بزوریت)
ہمساہگ ۽ حفاظت و کمک فرض انت۔ (ہمساہگ ہما جوان انت کہ چو ہمساہگ ۽ بہ
بیت، گڑا آئی حفاظت فرض انت)

ہمساہگ پہ مردم ۽ سمانگے۔ (شتریں ہمساہگ در دوار بنت سکی ۽ سوری ۽، گڑا اے
ہمساہگ ساہگ انت)

ہمساہگ ۽ بدی و بیماری ہمساہگ ۽ راگیپت۔ (ہمساہگ ۽ گس ۽ دیم دنز ۽ دوت ہمساہگ
۽ وش نہ بیت)

ہمساہگ ۽ مرگ ۽ مننداریں۔ (بدیں مردم ۽ بدیں ہمساہگ ۽ ہمراہ مہ کن کہ بلائیں
تاوانے)

ہمساہگ پہ واہگ۔ (ہر کس پہ نیکیں ہمساہگ ۽ واہگ داریت)
ہوشگ، پہ دانگ۔ (دان ۽ دانگ بیت گڑا ہوشگ بیت)

ی

یک بے دلے صدے دل ء کشیت۔ (بے جوہر ء بے دلیں مردم تاوان انت)
 یک کمینگے قوے ء راسر گردان کنت۔ (بدیں مردم، چیز پہ شتر ی ء نیلیت، آہر کس ء
 راپہ خرابی جیڑیت)

یک لُچے شہرے ء راویران کنت۔ (خراہین ء ناشریں مردم تیوگیں چاگرد ء را
 تاوان دنت)

یک منافقے ء غداری، پورہ ایں ملک ء سرے آفت کاریت۔ (منافق ء خراہیں مردم
 ہر کس ء راتاوان دنت)

یک نابکاریں غدارے، قوم ء مزن و کسان ء کنت خوار۔ (راجانی تھا، چاگرد ء تھا
 اگاں یک ناشرے بیت گڑا آتیوگیں راج ء چاگرد ء تاوان دنت)